

Ponedjeljak, 4. februar 2005.

Svedok George Maat

Otvorena sednica

Optuženi su pristupili Sudu

Početak u 14.18 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA PARKER: Dobar dan. Vikendi postaju opasni. Nažalost, sudija Thelin neće biti danas sa nama, ali očekujemo da će se već sutra vratiti. Ali odlučili smo da nastavimo sa pretresom u skladu sa Pravilnikom i Pretresno veće biće u sastavu dvoje sudija. Ali vidim da je i Odbrana pretrpela gubitke tokom vikenda. Gospodine Black, šta ste spremili za danas?

TUŽILAC BLACK: Dobar dan časni Sude. Pre nego što pozovemo sledećeg svedoka prvo bismo prošli kroz neki materijal po Pravilu 92bis koji čeka da bude usvojen.

SUDIJA PARKER: Da.

TUŽILAC BLACK: Mislim da je gospodin Younis dostavio nekoliko registratora. U jednom stoje izjave svedoka po Pravilu 92bis.

SUDIJA PARKER: Mali registrator. Da li mislite na taj?

TUŽILAC BLACK: Da, mislim upravo na taj, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Dobro.

TUŽILAC BLACK: Ono što predlažem je da ovog momenta brzo prođemo kroz to i da zamolimo da se dodeli dokazni broj za svaki tabulator posebno. Ali pre nego što to uradim, primećujem da četvrti podnesak Tužilaštva za usvajanje po Pravilu 92bis još uvek nije rešen. To je predlog kome se Odbrana ne protivi, zato što smo mi proveli mnogo vremena dogovarajući se oko tih svedoka. Ne znam da li je...

SUDIJA PARKER: Još uvek nismo dobili zvanično obaveštenje o tome, a vreme prolazi.

TUŽILAC BLACK: Vrlo dobro, časni Sude. Možda bismo mogli da obradimo one koji su već bili privremeno usvojeni a da ostale ostavimo za kasnije ili ako vi časni Sude...

SUDIJA PARKER: Ukoliko postoji saglasnost između strana, biće nam drago da to sada rešimo.

TUŽILAC BLACK: Možda... ne znam, ako...

SUDIJA PARKER: Obeležavaćemo ih jeda po jedan.

TUŽILAC BLACK: U redu... to je... Ići ću po redu onda. Hvala, časni Sude.

ADVOKAT KHAN: Časni Sude, samo radi zapisnika, bila je dugačka diskusija između strana o tim svedocima i njihovim izjavama. One nisu sporne i mi smo u ime trojice optuženih zadovoljni zbog tih izjava koje treba pročitati po Pravilu 92bis.

SUDIJA PARKER: Mnogo vam hvala gospodine Khan, da.

TUŽILAC BLACK: Hvala, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Dali ste nam zeleno svetlo za to.

TUŽILAC BLACK: Odlično. Registrator koji se nalazi pred svima sadrži ukupno 21 tabulator za 21 svedoka. 17 tabulatora je već privremeno prihvaćeno, uključujući i dva koja je Pretresno veće usvojilo uz ogradu da će biti predmet unakrsnog ispitivanja. A od tada smo postigli dogovor sa advokatima optuženih da izjave svedoka budu usvojene bez unakrsnog ispitivanja. A postoje i četiri svedoka koja su predlog jedne strane samom Sudu koji, koliko znam, još uvek čekaju na potvrdu, ali o čemu se Odbrana složila. Pre nego što krenem kroz izjave pojedinačno, primetićete da ima redigovanja u mnogo izjava. Ta redigovanja su svrstana u tri kategorije. Prvo, imamo informacija koje Pretresno veće isključuje na osnovu prethodnih odluka. Zatim kao drugo, imamo dodatna redigovanja za koja je ostvaren sporazum sa Odbranom. I u treću kategoriju spada nešto malo redigovanja koja se tiču ličnih informacija, konkretno: brojeva ličnih karata, adresa koje su bile uključene u materijale. Takođe ćete da primetite da imamo prevode na engleski i albanski jezik, mislim, svih materijala. U nekim slučajevima prevod je uvršten po Pravilu 92bis u paketu kada je svedočenje bilo završeno. U ostalim slučajevima prevod nije uključen ali ga imate iza tabulatora. Tako da bi sve trebalo da postoji i na engleskom i na albanskom. A na nekim mestima još uvek nemamo prevode ali ćemo ih dostaviti u dodatnim tabulatorima. Tako da bi trebalo da bude i na engleskom i na albanskom jeziku. Časni Sude, uz vaše dopuštenje ja bih sada brzo prošao kroz tabulatore. Zapravo, s obzirom na različite ERN oznake prevoda i originala, možda je bolje da usvojimo indeks kao dokazni predmet, mada očigledno to nije dokazni predmet, nego da čitam sve oznake ERN tako da ja ne bih sada čitao sve ERN oznake. Predlažem da se taj dokazni predmet stavi na početak, tako da zapisnik bude čist. Ne znam šta vi mislite o tome, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Samo da proverim da li Sekretarijat ima kopiju spiska za 4. april. Usvaja se spisak, ne kao dokazni predmet, nego kao indeks, uz izjave kojima se sada bavimo. I nema potrebe da navodite oznaku ERN za svaku izjavu, nego možete da se pozovete na broj sa spiska, odnosno broj 1, a ako možete, navedite i ime svedoka ili njegov broj, ali u svakom slučaju nema potrebe da nam citirate oznaku ERN. To može da se pročita iz liste sa indeksima.

TUŽILAC BLACK: U redu. Hvala časni Sude. Molim da se indeksu dodeli broj kako bi to bilo u zapisniku ili kako želite da postupimo?

SUDIJA PARKER: Imaće MFI [Mark for identification] broj.

TUŽILAC BLACK: U redu. Hvala časni Sude.

SUDIJA PARKER: Broj MFI biće označen za identifikaciju kao P176.

sekretar: Hvala časni Sude.

TUŽILAC BLACK: Hvala časni Sude. Dakle da krenem. Tabulator broj 1, to je materijal za svedoka L-86. Molim da dobijemo sledeći broj Tužilaštva?

SUDIJA PARKER: To će biti usvojeno i dobiće broj...

sekretar: To će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P177, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Hvala vam.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 2 je materijal za svedoka L-29. I molim da se usvoji i dodeli sledeći broj?

sekretar: To će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P178.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 3 je materijal za svedoka L-13. I molim da se usvoji i dodeli sledeći broj?

sekretar: To će biti dokazni broj Tužilaštva P179.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 4 je materijal za svedoka L-34. I molim da se usvoji i dodeli sledeći broj?

sekretar: To će biti dokazni broj Tužilaštva P180.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 5 je materijal za svedoka L-25. I molim da se usvoji i dodeli sledeći broj?

sekretar: To će dokazni broj Tužilaštva P181.

SUDIJA PARKER: Ako sam... ne, izvinjavam se. To je sledeći svedok L-09.

TUŽILAC BLACK: L-09. Da, časni Sude. To je jedan od ova dva svedoka koja sam pomenuo. Svojom odlukom od 13. oktobra 2004. godine Pretresno veće je privremeno usvojilo njegovu izjavu uz ogradu da bude unakrsno ispitan. Posle te odluke mi smo iscrpno razgovarali sa zastupnicima Odbrane i dogovorili smo se da njegova izjava bude uvrštena u spis bez unakrsnog ispitivanja. Ovo je jedan od ta dva svedoka koja sam pomenuo danas.

SUDIJA PARKER: Hvala.

TUŽILAC BLACK: I časni Sude, ja sam ovo hteo da ostavim za kraj, ali želim sada da kažem; mi bismo želeli da izrazimo zahvalnost zastupnicima Odbrane što su nam za mnoge od ovih svedoka pomogli i nastojali da ostvare sporazum sa nama i na taj

način smo dobili uštedu na vremenu u davanju praktičnih predloga, a svakako i što nema potrebe da pozivamo svedoke da ovde svedoče. Mislim, iako su sa jedne strane štitili prava svojih klijenata, da su puno doprineli da predmet napreduje.

SUDIJA PARKER: Pretresno veće je zahvalno i Tužilaštvu i Odbrani na tom sporazumu. To će svakako olakšati brže napredovanje postupka. Kada je reč o ovom svedoku Pretresno veće će izmeniti svoj prethodni nalog da može izjava ovog svedoka da se usvoji bez unakrsnog ispitivanja, s obzirom da je Odbrana pristala na to.

TUŽILAC BLACK: Hvala časni Sude. Imajući u vidu odluku koja je sada usmeno data molim da tabulator broj 6 u kom je materijal za svedoka L-09 bude uvršten u spis?

sekretar: Tabulator broj 6 biće dokazni predmet Tužilaštva broj P182.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 7 nalazi se materijal za svedoka L-37. Odukom Pretresnog veća od 13. oktobra 2004. godine njegova je izjava privremeno prihvaćena u spis. Molim da se dodeli broj?

SUDIJA PARKER: Da.

sekretar: Tabulator broj 7 biće dokazni predmet Tužilaštva broj P183.

TUŽILAC BLACK: Časni Sude, u sledećem tabulatoru broj 8 nalazi se materijal za svedoka L-15. Ovo je jedan od svedoka za koga još uvek nije rešen onaj predlog a o kome smo govorili pre nekoliko trenutaka. I rekao sam da smo o njemu razgovarali i da je postignut sporazum da bude usvojen u spis uz izvesna redgovanja koje su već napravljene i koje će biti uključene u verziji ovde u registratoru.

SUDIJA PARKER: U redigovanoj verziji u skladu sa Pravilom 92bis Pretresno veće usvaja ovaj materijal u spis.

TUŽILAC BLACK: Hvala časni Sude. Onda bih zamolio da se dodeli dokazni broj?

sekretar: Tabulator broj 8 će dobiti dokazni broj Tužilaštva P184.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 9 nalazi se materijal za svedoka L-08. Odukom Pretresnog veća od 17. februara 2004. godine njegova je izjava privremeno prihvaćena u spis. Molim da se dodeli broj?

sekretar: Tabulator broj 9 će dobiti broj P185.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 10 nalazi se materijal za svedoka L-18 takođe Odukom Pretresnog veća od 17. februara 2005. godine njegova je izjava privremeno prihvaćena u spis. Molim da se dodeli broj?

sekretar: Tabulator broj 10 će dobiti dokazni broj Tužilaštva P186.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 11 nalazi se materijal za svedoka L-28. Odukom Pretresnog veća od 13. oktobra 2004. godine njegova je izjava privremeno prihvaćena u spis. Molim da se dodeli broj?

SUDIJA PARKER: Da.

sekretar: Tabulator broj 11 će dobiti dokazni broj Tužilaštva P187.

TUŽILAC BLACK: Časni Sude, u tabulatoru broj 12 nalazi se materijal za svedoka L-47. Ovo je još jedan svedok za koga je ostvaren sporazum sa Odbranom. Spada pod nerešene podneske, to je četvrti podnesak Pretresnog veća za usvajanje po Pravilu 92bis.

SUDIJA PARKER: S obzirom na pristanak Odbrane, to će biti usvojeno po Pravilu 92bis.

TUŽILAC BLACK: Hvala časni Sude. Da li mogu da tražim da dokument dobije dokazni broj?

sekretar: Tabulator broj 12 će dobiti dokazni broj Tužilaštva P188.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 13 nalazi se materijal za svedoka L-48. Odukom Pretresnog veća od 13. oktobra 2004. godine njegova je izjava privremeno prihvaćena u spis. Da li mogu da zamolim sledeći broj?

SUDIJA PARKER: Da.

sekretar: Tabulator broj 13 će dobiti dokazni broj Tužilaštva P189.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 14 nalazi se materijal za svedoka L-65. Odukom Pretresnog veća od 13. oktobra 2004. godine njegova je izjava takođe privremeno prihvaćena u spis. Molim sledeći broj?

SUDIJA PARKER: Da.

sekretar: Tabulator broj 14 će dobiti dokazni broj Tužilaštva P190.

TUŽILAC BLACK: U sledećem tabulatoru broj 15 nalazi se materijal za svedoka L-96. To je časni Sude, još jedan svedok za koga je postignut sporazum sa Odbranom uz ograde da se urade izvesna redigovanja što je uključeno ovde u registrator. I čaka da bude usvojen u spis.

SUDIJA PARKER: Da. I taj svedok nije sa vaše originalne liste svedoka. Da li je to tačno?

TUŽILAC BLACK: Da, to je tačno časni Sude. Gospodin Younis mi kaže da možda imam netačan broj svedoka. Uz dozvolu Pretresnog veća, ja bih to proverio. Gospodin Younis me je ispravio da je broj svedoka zapravo L-98.

SUDIJA PARKER: Dobro je da je to primećeno.

TUŽILAC BLACK: Izvinjavam se zbog zabune.

SUDIJA PARKER: Sve pohvale gospodinu Younisu.

TUŽILAC BLACK: Kao i uvek. Međutim, ime koje je navedeno u indeksu je tačno.

SUDIJA PARKER: S obzirom na pristanak Odbrane, usvaja se po Pravilu 92bis a to ime će se dodati na spisak svedoka.

sekretar: Tabulator broj 15 biće dokazni predmet Tužilaštva broj P191.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 16 nalazi se materijal za svedoka L-39. Odukom Pretresnog veća od 13. oktobra 2004. godine i njegova izjava je takođe privremeno prihvaćena u spis i čeka na usvajanje. Molim sledeći broj?

SUDIJA PARKER: Da.

sekretar: Tabulator broj 16 dobiće dokazni broj Tužilaštva P192.

TUŽILAC BLACK: U sledećem tabulatoru broj 17 nalazi se materijal za svedoka L-93. To je još jedan od svedoka za koga je postignut sporazum sa Odbranom i čaka da bude usvojen u spis.

SUDIJA PARKER: S obzirom na pristanak Odbrane, usvaja se u skladu sa Pravilom 92bis.

sekretar: Tabulator broj 17 dobiće dokazni broj Tužilaštva P193.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 18 nalazi se materijal za svedoka L-83. Odukom Pretresnog veća od 13. oktobra 2004. godine i njegova izjava je takođe privremeno prihvaćena u spis i čeka na usvajanje. Molim sledeći broj?

SUDIJA PARKER: Da.

sekretar: Tabulator broj 18 dobiće dokazni broj Tužilaštva P194.

TUŽILAC BLACK: Časni Sude, izvinjavam se zbog ove konfuzije, ali gospodin Younis me gleda kao jastreb i kaže mi da iako je ime svedoka u tabulatoru broj 16 tačno, broj svedoka je L-30. On dva puta proverava šta je radim kako bi bio siguran da ne napravim još neku grešku kao ovu. Ja se unapred izvinjavam.

SUDIJA PARKER: Znači L-30 umsto L-39, zar ne?

TUŽILAC BLACK: Tačno, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Odnosi se na tabulator broj 16?

TUŽILAC BLACK: Da, časni Sude.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 19 nalazi se materijal za svedoka L-22. Odukom Pretresnog veća od 17. februara 2005. godine i njegova izjava je takođe privremeno prihvaćena u spis i čeka na usvajanje. Molim sledeći broj?

SUDIJA PARKER: Da.

sekretar: Tabulator broj 19 biće dokazni predmet Tužilaštva broj P195.

TUŽILAC BLACK: U tabulatoru broj 20 nalazi se materijal za svedoka L-21. Odukom Pretresnog veća od 17. februara 2005. godine i njegova izjava je takođe privremeno prihvaćena u spis i čeka na usvajanje. Molim sledeći broj?

SUDIJA PARKER: Da.

sekretar: Tabulator broj 20 će dobiti dokazni broj Tužilaštva P196.

TUŽILAC BLACK: I na kraju, u tabulatoru broj 24 nalazi se materijal za svedoka L-24. Odukom Pretresnog veća od 13. oktobra 2004. godine i njegova izjava je takođe privremeno prihvaćena u spis uz ogradu da svedok treba unakrsno da bude ispitan. Ali postigli smo sporazum sa Odbranom da ne treba da bude unakrsno ispitan, tako da tražim da bude usvojen u spis bez potrebe da bude unakrsno ispitan?

SUDIJA PARKER: U transkriptu stoji da ste rekli svedok L-24.

TUŽILAC BLACK: Časni Sude, trebalo je da kažem L-84.

SUDIJA PARKER: Ne znam šta ste želeli da kažete, samo sam uporedio transkript i vašu listu.

TUŽILAC BLACK: Hvala vam na razjašnjenju.

SUDIJA PARKER: L-84. Usvaja se i naš prethodni nalog se menja, tako da će ovaj svedok biti usvojen bez potrebe za unakrsnim ispitivanjem.

sekretar: Tabulator broj 24 biće dokazni predmet Tužilaštva broj P197.

TUŽILAC BLACK: Puno vam hvala časni Sude. Ovo su bila neka administrativna pitanja ali nadam se da smo ovih 15, 20 minuta dobro potrošili.

SUDIJA PARKER: Usvojiti materijal svedočenja za 21 svedoka bez pozivanja da svedoče je veliki korak u napretku ovog predmeta.

TUŽILAC BLACK: Časni Sude, želeo bih samo da vas unapred obavestim, imamo još oko pola tuceta drugih svedoka. Neki od njih su već privremeno usvojeni u spis a za ove druge ćemo uskoro podneti podnesak i nadamo se da ćemo moći da ostvarimo isti sporazum za njih i da ćemo to uraditi u naredne dve nedelje. Časni Sude, ako nemate dodatnih pitanja na ovu temu ja bih predao reč gospodinu Shinu.

SUDIJA PARKER: Gospodinu Shinu? Puno vam hvala gospodine Black. Gospodine Shin, izvolite?

TUŽILAC SHIN: Časni Sude, Tužilaštvo je spremno za sledećeg svedoka.

SUDIJA PARKER: Vrlo dobro. Uvedite sledećeg svedoka.

TUŽILAC SHIN: Dok čekamo da se uvede svedok, želeo bih samo da kažem da imamo dva dokumenta koja smo dali sudskom savetniku. Mogu o tome i kasnije da govorim ili sada ako želite?

(svedok je pristupio Sudu)

SUDIJA PARKER: Izvolite gospodine Guy-Smith.

ADVOKT GUY-SMITH: Ako je to od bilo kakve pomoći Pretresnom veću, želeo bih da kažem da se Odbrana složila da izveštaj ovog svedoka bude usvojen i da nema potrebe za njegovim svedočenjem u sudnici. Ali Tužilaštvo je zauzelo malo drugačiji stav. Ako pretpostavimo da neće biti radikalnih razlika u odnosu na izveštaj, verujem da neće biti potrebe za unakrsnim ispitivanjem.

SUDIJA PARKER: Hvala vam. A tu može da bude izvesna sloboda kada se oslanjate na zvuk.

ADVOKT GUY-SMITH: Da, apsolutno.

SUDIJA PARKER: Puno vam hvala gospodine Guy-Smith. Dobar dan gospodine. Molim vas pročitajte naglas svečanu izjavu koja je na kartici pred vama.

SVEDOK MAAT: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA PARKER: Puno vam hvala. Molim vas sedite doktore.

svedok George Maat

TUŽILAC SHIN: Samo u par reči da kažem da imamo dva dokumenta. Jedan ima jednu stranicu a drugi ima dve stranice, koje smo pripremili kako bi vam pomogli u svedočenju ovog svedoka. Prvi dokument od jedne stranice je priručnik koji nas upućuje na ono što mi zovemo NN brojevi koji se tiču DNK analize i to je direktno uzeto iz dokaznog predmeta Tužilaštvo broj P112.

SUDIJA PARKER: Da.

TUŽILAC SHIN: I naravno mi ne tražimo da ovo bude uvršteno u spis, nego je ovo samo priručnik da biste mogli da pratite svedočenje ovog svedoka. Drugi dokument ima dve stranice koji ima kolumne od 1 do 53. kolumne imaju oznake ERN. Tu je dat i kratak opis izvesnih slajdova na koje će se svedok možda pozivati. Ne verujem da će se svedok pozivati na sve slajdove, ali bolje je da to imamo kako bismo lakše mogli da pratimo iskaz. Kopije su dostavljene Odbrani.

SUDIJA PARKER: Hvala.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC SHIN

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Dobar dan doktore Maat.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Dobar dan.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Molim vas recite Sudu vaše puno ime?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: George.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Dakle, George Maat.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kada ste rođeni?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: 21. oktobra 1946. godine.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Čime se trenutno bavite?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ja sam redovni profesor anatomije i forenzičke antropologije na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Lajdenu.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I vi ste za kancelariju Tužilaštva napravili izveštaj 13. avgusta 2003. godine. Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Šta je Tužilaštvo od vas tražilo da napišete u svom izveštaju?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Od mene su tražili da odem na Kosovo/Kosovë i da pregledam skelete koji su dve godine pre toga bili ekshumirani i da vidim da li povrede koje su, mislim, prvo bile otkrivene od OSBS-ovih forenzičkih antropologa, nanete pre smrti i da utvrdim koliko je vremena prošlo od povređivanja i smrti, do momenta smrti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Govorićemo o tome detaljnije kasnije, ali recite nam samo ukratko da li ste naišli na tragove povreda koje su nanesene pre smrti?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Jesam.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Na koliko posmrtnih ostataka ste pronašli tragove povreda?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To sam pronašao na tri kompleta posmrtnih ostataka, mislim dve do tri nedelje pre smrti, i zatim na dva ili tri posmrtna ostatka gde su povrede nastale više godina pre smrti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I to sve se nalazi u vašem izveštaju. Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, to je tačno.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Pre nego što počnemo detaljno da se bavimo vašom analizom i zaključcima, želeo bih da prvo kažemo kratko nešto o vašoj biografiji i profesionalnom iskustvu. Uz saglasnost Odbrane, ja ću da vas vodim kroz neke od

ovih tema. Koliko sam shvatio vi imate u holandskom sistemu diplomu koja se zove "Kandidat", koju ste dobili u junu 1968. godine. A gde ste dobili diplomu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Na Medicinskom fakultetu Lajdenskog univerziteta. To je ekvivalent magistraturi.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A u oktobru 1970. godine dobili ste holandsko zvanje "Doktoral"?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To je takođe jedna vrsta magistrature.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A gde ste dobili diplomu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Isto u Lajdenu.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A u januaru 1973. godine dobili ste holandsko zvanje "Arts"?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I kom zvanju to odgovara?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To je doktor medicine.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Diploma doktora medicine?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Svakako, svakako.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U junu 1974. godine primili ste diplomu doktora nauka?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I vaša diploma "Arts" i diploma doktora nauka koju ste stekli na Medicinskom fakultetu u Lajdenu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Sve diplome.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Recite nam ukratko šta je bila tema vaše doktorske disertacije?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Tema doktorske disertacije bila je embriologija štitne žlezde, što je, naravno, sasvim različito od naše današnje teme. Ali zvanje doktora nauka isto tako omogućava da možete nezavisno i bez pomoći da se bavite raznim granama nauke i da tema doktorata nije, po sebi, toliko važna stvar.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Sada ćemo da prođemo kratko kroz vašu profesionalnu karijeru. Da počnemo prvo od vašeg sadašnjeg položaja. Rekli ste nam da ste vi sada redovni profesor na Lajdenskom medicinskom fakultetu. Koliko dugo ste tamo profesor?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Nešto više od dve godine.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A pre toga da li ste takođe tamo predavali?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Predavao sam od 1977. godine do 1986. godine i ponovo od 2003. godine do danas. Usput da još tome dodam da po odobrenju Ministarstva pravde već nekoliko godina po jedan dan godišnje radim kao ekspert u stalnom odboru holandskog Forenzičkog instituta ovde u Hagu.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I to vi radite i danas?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Vi ste pored toga što ste predavač i istraživač. U kojim oblastima nauke vi sprovodite vaša istraživanja?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: U raznim oblastima nauke. Najviše u paleontologiji, zatim ljudski rast i sve to se tiče fizičke antropologije. Ali moram da dodam još jednu stvar. Glavni pravac mog istraživanja tiče se forenzičkog aspekta tih pitanja i pogotovo primenljivosti tih metoda za forenzičku upotrebu.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li se vaše istraživanje može objaviti u obliku članaka?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Može, a i objavljeno je.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Koliko ste članaka objavili?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Moram priznati da ne znam. Trebali biste da pogledate moj *curriculum vitae*. Mislim da sam objavio barem stotinu članaka.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore, uz pomoć sudskog poslužitelja pokazaću vam dokumente koji nose oznake ERN od U008-2248 do U008... U redu. Gospodin Younis mi kaže da svi to već imaju, tako da...

ADVOKAT KHAN: Da. Časni Sude, za potrebe zapisnika mi prihvatamo *curriculum vitae* profesora, kao tačan odraz njegovog profesionalnog iskustva, njegovih kvalifikacija, kao i njegove publikacije.

SUDIJA PARKER: Puno vam hvala gospodine Khan.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li osim objavljivanja članaka nastupate i na konferencijama?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, redovno.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li se detalji i podaci o tim konferencijama nalaze takođe u vašem *curriculum vitae*?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Očekujem... izvinjavam se, ne razumem. Da li se detalji...

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li se detalji o vašim govorima ili predavanjima sa konferencija mogu takođe da nađu u vašem *curriculum vitae*?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, naravno.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Kojim jezicima se služite u vašim člancima ili na predavanjima?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Obično je to engleski. Dešava se vrlo retko da se služim holandskim za holandske naučnike. Ali poslednjih godina to se čak i u Holandiji uvek radi na engleskom.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, rekli ste nam da ste profesor anatomije i fizičke antropologije. Recite nam molim vas šta je to fizička antropologija? Znam da se to možda ne može lako i jednostavno sažeti ali molim vas da pokušate.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa najjednostavnije to je nauka koja proučava razvoj čovečanstva, pogotovo sa morfološkog aspekta. Znači, to su teme kao što su: ljudska evolucija, forenzička antropologija, paleopatologija, ljudski rast, prilagođavanje ljudskog tela promenama okoline i tako dalje.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Forenzička antropologija je područje u kom vi imate veliko iskustvo. Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Šta je forenzička antropologija?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Forenzička antropologija se bavi primenom metoda koje su razvijene u drugim granama nauke, što sam već naveo, kako bi se to iskoristilo za forenzička ispitivanja. Da li sam dovoljno jasan?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da, hvala. Spomenuli ste izraz "paleopatologija". Da li je to takođe jedna grana nauke kojom ste se bavili?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, vrlo mnogo.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Šta je to? Šta je paleopatologija?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: U suštini, to je patologija ljudskih ostataka.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li ste se vi bavili nekim konkretnim ljudskim ostacima ili govorite generalno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To može da bude generalno ali u mom slučaju obično se radi o suvom koštnom tkivu samih kostura.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Dobro. Da se vratimo suvom koštanom tkivu. Šta je to suvo koštano tkivo?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Suvo koštano tkivo je onaj deo kosti u kom organske komponente, to jest belančevine više ne postoje jer su se raspale i ostale su samo mineralne komponente kostiju.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li je tačno da se izraz "suvo koštano tkivo" razlikuje od izraza "meko tkivo"?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Jer kada govorimo o suvom koštanom tkivu, ono što više tamo ne postoji je meko tkivo, meki ostaci.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Dakle, da li je analiza suvog koštanog tkiva različita od analize mekog tkiva?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, zato jer suvo koštano tkivo i takođe, hajde da kažemo, i živo koštano tkivo, sadrži mnogo minerala, čak isto koliko i ostala tkiva koja ga okružuju.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kakve vrste kvalifikacija su vam normalno potrebne da biste analizirali suvo koštano tkivo? Šta je u to uključeno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Osoba koja se tim bavi uvek je fizički antropolog, gotovo nikada patolog, jer patolozi usmeravaju svoju pažnju na ostatke mekih tkiva i, naravno, na utvrđivanje uzroka smrti. Ali kada se radi o suvom koštanom tkivu onda forenzički antropolog to preuzima na sebe. A kada je reč o paleopatologiji, tu se radi o proučavanju promena do kojih je došlo na kostima zbog povreda ili bolesti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Objasnili ste nam da se vi bavite suvim koštanim tkivima. Kada ste počeli da se bavite suvim koštanim tkivima?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Zapravo, počeo sam 1977. godine, znači pre dosta vremena.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li se drugi ljudi u Holandiji bave analizom suvog koštanog tkiva?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Samo nekoliko. Vrlo ih malo, ako izuzmeno jednu osobu koja sada kod mene prolazi kroz obuku, kako bi mene zamenila dugoročno. Tim se ponekad bave i arheolozi. Međutim, kada je reč o analizi patoloških promena, morate za to, naravno, pre svega, da imate diplomu medicinskog fakulteta da biste tako nešto mogli da radite.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Znači, ako ste to samo vi i jedna osoba koja kod vas prolazi obuku, recite nam ko je to u Holandiji radio pre 1977. godine?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To se tada nije radilo. Možda bi se patolozi tim pozabavili. Ali čim sam ja počeo tim da se bavim, patolog Forenzičkog instituta, koji je u to vreme bio veoma mali i imao je samo jednog patologa, kada je nailazio na posmrtno ostatke u vidu kostura, uvek bi se sa mnom savetovao.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Koliko ste imali analiza suvog koštanog tkiva ove ili prethodne godine?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Većina takvih slučajeva dolaze preko Holandskog forenzičkog instituta u Hagu. To su obično jedan do dva slučaja nedeljno. To su rutinski slučajevi. Ponekad imamo i posebne slučajeve, na primer, kao što je ovaj kojim se sada bavimo i oni obično dolaze uz zahtev iz inostranstva.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Rekli ste da većina takvih slučajeva dolazi preko Holandskog forenzičkog instituta. Ako to ne dolazi od njih, odakle to još može da dođe?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: U tom slučaju to dođe ili od neke međunarodne organizacije, kao što je ovaj Sud ili konkretno od policije.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Holandske policije?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kada govorite o slučajevima na šta mislite? Da li su to uzorci kostiju ili... šta vi zapravo primete u jednom takvom slučaju?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Kada je reč o rutinskim slučajevima, to su obično uzorci kostiju, ponekad i ceo kostur ako je pronađen. A ako nije, onda se radi o uzorcima kostiju koje je uzeo patolog i koji se donesu meni na procenu u moje odeljenje u Lajdenu. Ali ako se rad o radu u inostranstvu, onda to ne ide preko Holandskog forenzičkog instituta, nego dolazi direktno od ovog Suda, na primer, kao što je to bio slučaj 1999. godine, 2000. godine i 2003. godine.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Gde se čuvaju ti uzorci kostiju u Lajdenu... u vašoj... gde vi radite, da li se tamo čuvaju?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, čuvaju se na našem odseku.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I to je odsek anatomije?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, to je odsek anatomije. Imate službu za fizičku antropologiju, u kojoj ja radim, i to je manje-više odvojeno.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ko ima pristup tim uzorcima kostiju?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Naš glavni tehničar i ja.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I da li postoji neko obezbeđenje vašeg odseka?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Postoji i elektronsko obezbeđenje same zgrade kao celine a mesto gde se čuvaju forenzički uzorci nalazi se iza običnih zaključanih vrata u samom institutu.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kada je reč o ovim uzorcima kostiju koje dobijate od Holandskog forenzičkog instituta ili od holandske policije, da li nam možete da kažete kakve vrste analiza vi obično sprovodite?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa to varira. Ali uglavnom se najčešće radi o identifikaciji nepoznatih osoba. Za tu svrhu obično je bilo potrebno odrediti pol, starost osobe, odrediti stas, videti da li postoje neke patološke promene koje bi mogle da pomognu u identifikaciji osobe. Nekad se to radilo samo anatomski. Znači, u tom slučaju meni bi trebala samo lobanja, butna kost i pola karlice. Ali danas imamo rafinirane metode, pa proučavamo četvrto rebro za određivanje starosti. Isto tako i mikroskopska procena remodelacije butne kosti za određivanje starosti, što je mnogo elegantnija metoda a manje destruktivna metoda za leš.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, da li ste ranije svedočili pred sudom?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, mnogo puta.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Na kom sudu ili sudovima?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Na sudovima u Holandiji.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A osim što ste svedočili, da li ste sudovima predali rezultate svojih analiza?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. A isto tako i ovom Međunarodnom krivičnom sudu kada je bilo reči o masovnim grobnicama na Kosovu/Kosovë.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Znači da možemo neke detalje o tome da pronađemo u vašem *curriculum vitae*?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, mora da je to uključeno u *curriculum vitae*. Mislim da sigurno jeste. To će biti pod naslovom "Razno", zato što se ne radi o čisto naučnom radu. Tako da to nisam mogao da stavim zajedno sa naučnim člancima. To je nešto drugo. To je jedan forenzički izveštaj.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Hvala vam doktore Maat. Koliko je vama najbolje poznato, da li su vaše ekspertize uvek prihvaćene na sudovima?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Do sada da. Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Okrenimo se sada naučnim principima na kojima se bazira izveštaj koji ste vi sačinili za kancelariju Tužilaštva ovde. Moje pitanje je sledeće: koje ste naučne principe koristili u analizi koje smo mi tražili od vas?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Tu postoje tri glavna koraka koji idu sve dublje i dublje. Prvo, moraju da se prouče posmrtni ostaci, u ovom slučaju to su bili kosturi, generalnom, grubom anatomskom analizom. Drugi korak je nešto detaljniji, to jest dublji a to je rendgenska analiza pronađenih promena na njima i na kraju radimo i mikroskopsku analizu. Dakle, idemo što je dublje moguće.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kada govorite o ta tri nivoa analize, kojim se naučnim načelima rukovodite prilikom vašeg ispitivanja? Drugim rečima, za čim tragate?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: U ovom slučaju tragao sam za znacima koji bi mogli da pokažu da je došlo do zarastanja predsmrtnih povreda, jer kada se radi o zarastanju, onda takođe možemo da procenimo i vreme koje je prošlo od povrede do nastupanja smrti i to su dakle promene u rastu i zarastanju.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kako sam shvatio, vi imate neke slajdove kroz koje ćemo da prođemo, kako biste nam vi objasnili proces zarastanja. Ali pre nego što počnemo s tim, recite nam da li možete da nam opišete ukratko za potrebe Suda, koji su glavni stepeni procesa zarastanja?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: U slučaju fraktura a to je ono o čemu govorimo, ima nekoliko koraka. Kada dođe do nastajanja povrede, praznina se ispunjava krvlju i dolazi do otoka. Znači, bol, crvena boja i tako dalje. To je prvi korak. Kratko posle toga nastupa drugi korak. Čelije u telu moraju na neki način da "počiste" mesto na kom je došlo do povrede, kako bi mogao da započne proces zarastanja. Treći korak je da će se oštećeni delovi kosti izravnati, jer to pomaže uklanjanju malih čestica koje se, recimo, nisu sasvim odvojile, nego su ostale da vise na mestu frakture. Prema tome, to treba na neki način da se izgadi kako bi mogla nova kost da počne da se gradi. I četvrti korak je izgradnja koštane i hrskavičave materije. Znači, dolazi do rasta kosti a hrskavičava materija jednostavno popunjava prazninu koja je nastala. U toj fazi se kost koja je tamo deponovana, restrukturira, uglavnom paraleleno sa longitudinalnom osom kosti, kako bi kost očvrstnula. Što znači da će tu doći do promene u smeru koštanih vlakana. Isto tako dolazi do narastanja dodatnog koštanog tkiva, kao neka vrsta teškog debelog okovratnika oko mesta frakture da bi se premostila praznina. I konačno taj debeli okovratnik opet će se na neki način da izgadi, kako bi kost poprimila u što je moguće većoj meri svoj prvobitni oblik.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala vam na objašnjenju. Ako sam dobro razumeo vaše objašnjenje, tu postoji jedna tačno određena hronologija. Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. To je, naravno, sasvim razumljivo, jer za sve procese zarastanja potrebno je vreme.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Dobro. A sada bi bilo dobro vreme da pređemo na neke od vaših slajdova. Kako bismo bolje razumeli stvari i brže prošli kroz to, ja ću vas uputiti na direktne slajdove koji su mi potrebni. Imam tu jednu kopiju indeks slajdova za vas. Indeksi za slajdove su u tabulatoru broj 2. Možda nije. Možda je ovde?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Hvala vam.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Verujem da ćemo imati te slajdove na... šta je ovo? Ovo je grafoskop. U svakom slučaju to će biti na vašem monitoru. Kompjuterska evidencija. Hvala vam. Doktore Maat, ako možete da prođete kroz slajdove do slajda

broj 12. I možda ćemo da se vratimo na neke od njih kasnije. Molim vas opišite nam fazu po fazu kako ide ovaj proces zarastanja koji ste nam opisali. Molim vas da posebnu pažnju obratite na stvari koje tražite kad vršite pregled i to na sva tri nivoa analize. Dakle, prvo generalna gruba anatomska analiza, drugo rentgenska analiza i treće mikroskopska analiza.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Kao što vidite, u prvoj fazi imamo krvarenje u procepu dva slomljena kraja kosti. Dolazi do hematoma i do otoka i do raspadanja krvi. Dakle, to je nešto što se dešava u prvih dva dana posle povrede. Budući da se ovde radi isključivo o mekim tkivima, to znači da se ta faza može da vidi tada, dakle za života ali ne može da se vidi kasnijim rentgenskim pregledima ni analizom suvog koštanog tkiva, zbog toga što se ta vrsta tkiva u potpunosti raspada posle smrti i nestaje u grobu. U drugoj fazi, u danima koji slede, imamo takozvanu fagocitozu [*Phagocytosis*]. Fagocitoza je proces i kom neke ćelije odnose ostatke. To je dakle ona operacija čišćenja koju sam ranije spomenuo. Ali ovde se, dakle, opet radi samo o uklanjanju mekog tkiva iz prve faze. I opet, naravno, posle raspadanja u grobu ova faza ne može da se vidi. Zatim nastupa treća faza. U praznini se formira hrskavica i koštana matrica. Hrskavica koja se tamo deponuje može se, naravno, videti za života, ali hrskavica će se sasvim raspasti posle smrti. Zbog toga se hrskavica ne može da pronade analizom generalnog anatomskeg tipa a ni rentgenskom analizom, s obzirom da mi tada proučavamo samo suvo koštano tkivo. U četvrtoj fazi dolazi do formiranja hrskavice i komadića kosti, ali to će početi da se dešava tek posle nedelju dana. A formiranje hrskavice, koja se umnogome događa nasumično, nije -- hajde da kažemo, predstavlja mrežu ali nije stvarno pričvršćena za polomljene krajeve kosti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, ako mogu da vas prekinem na minut i da se zadržimo na prethodnom slajdu. Molim vas da li možete da nam objasnite šta su to koštane spikule?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Koštane spikule su koštana vlakna. Tu se radi o mineralizovanim hrskavicama... izvinjavam se, o mineralizovanim proteinima, kolagenima i vlaknima koštanog tkiva koja grade mrežu i rastu u bilo kojem smeru.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li se to može da vidi golim okom za vreme generalnog, grubog anatomskeg pregleda?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Za života to bi se videlo na rentgenskom snimku. Međutim, kada imamo samo suvo koštano tkivo, to nije bilo učvršćeno za krajeve slomljene kosti i to bi obično odnele podzemne vode sa sobom pa to ne bi moglo da se pronađe.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li to može da se pronade u mikroskopskoj analizi?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa zavisi od toga šta mislite kada kažete mikroskopska analiza. Ako je to mikroskopska analiza kompletnog leša, to možete da nađete. Isto tako to možete da nađete za života. Međutim, ako to tražite u situaciji kada vam je ostalo samo suvo koštano tkivo, to će podzemne vode iz groba odneti sa sobom i to nećete moći da pronađete, osim ukoliko nije ostalo na mestu.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala vam doktore Maat. Molim vas nastavite. Idemo sada na petu fazu.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. U petoj fazi tokom druge i treće nedelje koštane spikule počinju da formiraju mrežu o kojoj sam govorio i zbog sve te hrskavice koja se nalazi okolo, radi se o jednom fleksibilnom povezivanju dva kraja

kosti. Ta mreža koštanih vlakana zove se kalus. Taj kalus se formira ne samo u sredini kosti nego i sa spoljnje strane kosti i to se onda može da vidi kao jedna vrsta debelog prstena oko još inače neučvršćenog koštanog tkiva i ti prstenovi ili okovratnici moraju da se remodeliraju. Da bi se to remodeliralo a to znači da se od slučajne organizacije koštanog tkiva prelazi na dobro organizovano koštano tkivo koje je organizovano longitudinalno. Drugim rečima, paralelno sa osovinom kosti, kako bi se dva kraja kosti mogla da spoje. Taj proces remodeliranja je važan za fazu broj 6. Ali za to treba oko dve nedelje posle povrede da bi se to počelo da događa.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, izvinjavam se što vas ponovo prekidam. Vi ste do sada govorili o fazi broj 5. I recite nam šta se od toga može da vidi golim okom za vreme generalne, grube anatomske analize?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa u toj gruboj anatomskej analizi to može se da vidi. A takođe videće se i na rentgenskom snimku, budući da se ta koštana vlakna počinju mineralizovati. Drugim rečima, ona upijaju rentgenske zrake i mogu da se vide na rentgenskom snimku. To se isto tako može da vidi golim okom a može da se vidi i na rentgenskom aparatu.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala vam.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da li je to jasno?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Jeste. Izvinjavam se što sam vas opet prekinuo. Izvolite, nastavite tamo gde sam vas prekinuo.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Zapravo ne treba da vam bude žao što ste me prekinuli, zato što sam zaboravio to da kažem. U sledećoj fazi posle dve nedelje dolazi do vrlo tipičnog procesa remodeliranja kosti kada dolazi do longitudinalne organizacije tkiva i to paralelno sa osovinom kosti. Tkivo je bolje organizovano u tom periodu i u tom periodu to može da se vidi i generalnim, grubim anatomske pregledom, golim okom a isto tako i na rentgenskom snimku, kao jedna vrsta vretenastog dodatka na kosti. Ta vrsta vretenaste kosti koja se ovde formira, naziva se radiopacetitna kost, zato što ona daje jednu vrstu belog tkiva, ostavlja efekat belog tkiva na rentgenskom snimku.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Mislite da se taj efekat belog tkiva vidi se na snimku rentgenom. Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Vidi se na rentgenskom snimku. Neproziran je. Daje neproziran efekat.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Molim vas da li možete da nam kažete šta je u ovoj, mislim, šestoj fazi, vidljivo golim okom, kao prvo, kao drugo šta je vidljivo na rentgenskom snimku i kao poslednje, šta je vidljivo mikroskopskom analizom? Šta vi u stvari tada tražite?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa kada se gleda golim okom, traži se položaj kosti i to sa spoljne strane blizu slomljene kosti. A prilikom rentgenskog snimanja traži se isto to mesto ali se traži taj bljesak, taj efekat belog tkiva, zato što minerali u kalusu zaustavljaju rentgenske zrake. A prilikom mikroskopskog snimka traži se pravac tkiva iznutra da bi se videlo da li je već došlo do aktivnosti remodeliranja kosti prilikom razvijanja tkiva u svim pravcima ili je to sada već usmereno formiranje tkiva od jedno go drugog kraja slomljene kosti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Samo nas ukratko podsetite na nešto što ste već opisali. Šta se remodelira? Šta je to remodeliranje?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa to su krajevi slomljene kosti koji se remodeliraju. Remodeliranja je, da tako kažemo, neka vrsta zamene starog koštanog tkiva novim koštanim tkivom koji je deo procesa zarastanja. Naravno, pre nego što je kost slomljena nije bilo nikakvog zarastanja. Imali ste trodimenzionalnu arhitekturu koštanog tkiva. A sada je frakturom ta arhitektura prekinuta i sada telo ponovo pokušava da izgradi tu arhitekturu. Prvo to radi na jedan vrlo haotičan način, gde tkiva idu u svim pravcima, samo da bi se povezale dve strane a onda se višak izbacuje na površinu koštanog tkiva i onda se na kraju ispravlja. To je remodeliranje. Dakle, remodeliranje je proces koji na mikroskopskom nivou znači da se tkiva ćelija, koje u početku idu u svim pravcima, raščlanjuju i ponovo počinju da se izgrađuju ali paralelno sa osovinom kosti. I onda drugo što se događa, što je ovde već pomenuto, jeste presecanje i nešto što nazivamo zatvaranjem konusa i što je dužinski unutar kosti koja ostaje nedirnutu dok ćelije, da tako kažemo, buše kanale duž kosti, dakle od korena do polomljenog dela. I ti kanali će biti ispunjeni novom koštanom materijom, što se zove zatvaranje konusa, koje nastaje nakon bušenja kanala – dakle, prvo dolazi bušenje a onda kost puni prazninu koja je izbušena, i to se događa na oba kraja kosti. Tako da dobijate neku vrstu unutrašnje šine, jer će izbušeni deo biti ispunjen novim koštanim vlaknima koja idu od jednog kraja kosti do drugog.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, vi ste nam upravo objasnili lomljenje i ponovno zatvaranje konusa i kako se stvara most između dva slomljena dela kosti. Da li to može da se vidi golim okom ili rentgenom?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A mikroskopskom analizom?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To nije vidljivo ni golim okom ni rentgenom. Morate da napravite mikroskopske analize. A da bi se uradila mikroskopska analiza mora da se uzme jedan mali deo koštanog tkiva. Morate da uzmete toliko tanak deo da bi mogao da se prouči mikroskopom i da bi svetlo moglo da prođe kroz to tkivo. Poželjno je da se ne koristi obično svetlo, jako svetlo, već polarizovano svetlo koje bi bilo usmereno na to tkivo, kako bi mogao da se pogleda pravac u kom se razvijaju koštana vlakna. Mi to radimo specijalno da bismo videli pravac vlakana tkiva, naročito njihovu promenu iz vlakana u više pravaca u vlakna u jednom pravcu, što bi bio znak stvaranja mosta kojim počinje sledeći korak u procesu zarastanja.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, mi ćemo ponovo da se pozabavimo pitanjem pripreme uzoraka kosti za mikroskopsku analizu. Ali ja sam vas prekinuo kada ste opisivali faze. Ne sećam se da li ste završili sa opisivanjem faze broj 6. Ili želite da pređete na fazu broj 7?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Želeo bih da pređem na fazu broj 7, zato što se detalji faze broj 6 mogu lakše da shvate ako se pogleda pravi deo, pravi mikroskopski deo.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: U sedmoj fazi potrebno je bar šest nedelja nakon nanošenja povrede. Formiranjem ovog kalusa vidimo da su kosti zaista čvrsto spojene. To znači da su one spojene na funkcionalan način i da se može ponovo osloniti na tu kost. Ali to ne znači da se kost vratila u svoj prvobitni oblik. Dakle, u

tom roku od šest nedelja došlo je do tog procesa ispravljanja kosti. I taj proces nas vodi do osme faze. Ako je taj proces bio uspešan, onda se taj višak koštanog tkiva, taj okovratnik oko frakture odstranjuje i kost će izgledati kao da se ništa ranije nije dogodilo. To može da se desi samo ako se zaista stabilizovao prelom i kost je tako spojena da može da se smatra stabilnom. Međutim, ako je kost ostala nestabilna, ako se sve vreme pomera, onda je nemoguće učiniti uklanjanje tih čelija, jer to znači da se nije učvrstio taj most između dva kraja kosti i ponovo može da se stvori jaz. Drugim rečima, kost nije dovoljno mirovala da bi se stvorio stabilan most. I to onda vodi do pseudoartroze, odnosno vrste lažnog zgloba.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, molim vas da se vratite na sedmu fazu? Da li možete da nas podsetite, kao prvo, šta je čvrst kalus, i kao drugo, da li može da se vidi golim okom?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. To je vidljivo golim okom, jer je reč o jednom debelom okovratniku koji je formiran oko mesta frakture. Naravno, to je vidljivo i na rentgenskom snimku. I ako biste ga proučavali mikroskopom, videli biste da taj koštani okovratnik egzistira od vlakana koja idu od jednog slomljenog kraja do drugog, paralelno sa osovinom kosti. I više neće biti organizovan na taj nasumično disperzivan način.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, a proces zarastanja kosti koji ste upravo opisali, teče u osam faza. Kada se prvi put otkriva ili utvrđuje da je počeo proces zarastanja?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa to se otkriva prostom anatomskom analizom u kojoj se golim okom utvrđuju promene. To je utvrđeno još u XVIII veku, dakle davno. A onda u XIX veku kada je pronađen mikroskop utvrđeni su mikroskopski efekti tog zarastanja i po prvi put opisani. A početkom XX veka kada su otkriveni rentgenski aparati tada je postao moguć i rentgenski snimak, odnosno to je bilo vidljivo na rentgenskom snimku. Ali u knjigama patologije i antropologije već se pominju tri faze procesa zarastanja nekoliko godina pre Drugog svetskog rata. I to se praktično nije promenilo u udžbenicima od tada, jer je taj proces zarastanja vrlo pažljivo proučavan još ranije.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A kada je reč o hronologiji, da budemo konkretni, i vremenskom okviru u kom se odvija ovih osam faza, kada je to bilo prvi put utvrđeno, odnosno kad je to bilo prvi put otkriveno? Ne znam koji je pravi izraz.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa generalne anatomske promene su prvi put otkrivene ranije, još u XVIII veku a promene pomoću mikroskopa u XIX veku, u drugoj polovini XIX veka. Dok se do utvrđivanja detaljnijih promena došlo tek na početku XX veku kada su već počeli da se koriste rentgenski snimci i rentgenski aparati i opis koji je na taj način dobijen. Upotreba rentgenskih aparata nije bila rađena u naučne svrhe kako bi se proučavao proces zarastanja slomljenih kostiju, već u kliničke svrhe, kako bi se videlo na koji način napreduje taj proces zarastanja i da li su se dva dela slomljene kosti pravilno spojila.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ali kada je reč o konkretnoj hronologiji, kada je u nauci utvrđeno da postoje ove faze zarastanja?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa pre Drugog svetskog rata, ubrzo posle otkrića opreme kojom se moglo ekstenzivno da proučavaju ove promene. Bilo je uobičajeno u to vreme da se proučavaju takve promene i bilo je neophodno da se unapredi

zdravstveno stanje ljudi, tako da ove faze, koje sam već opisao, bile su opisane već pre Drugog svetskog rata, ako je to ono što ste želeli da znate. Ali nisam sasvim siguran oko toga.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Moje pitanje se konkretno odnosilo na vremenski period. Kada smo govorili o fazi broj 7 vi ste rekli da je to bilo dva do tri meseca ili šest nedelja pošto se to desilo?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To je utvrđeno pre Drugog svetskog rata.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala vam.

TUŽILAC SHIN: Časni Sude, ako bismo mogli da dobijemo dokazni broj za ove slajdove, onda bismo mogli da odlučimo koje ćemo od njih konkretno proučavati i pogledati a koje ne.

SUDIJA PARKER: Pa slajdovi će kao jedna grupa biti primljena kao jedan dokazni predmet.

sekretar: Časni Sude...

SUDIJA PARKER: Izvinjavam se, to je u... gospodin Younis me je upravo podsetio da se oni nalaze u tabulatoru broj 2 u našem registratoru.

sekretar: Tabulator broj 2 u kom se nalaze slajdovi biće dokazni predmet Tužilaštva broj P198.

TUŽILAC SHIN: Ja sam zaboravio da zatražim dokazni broj za *curriculum vitae* doktora Maata koji je u tabulatoru broj 1 našeg registratora.

sekretar: Tabulator će biti dokazni predmet Tužilaštva broj P199.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, sa pominjanjem faza zarastanja koje ste vi upravo naveli a to se nalazi u vašim slajdovima ovde, koje su varijacije ovog procesa kod različitih osoba, ukoliko uopšte postoje varijacije?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, postoje male varijacije među pojedincima ali posebno kada je reč o prvim koracima tokom prvih mesec ili mesec i po dana ima vrlo malo varijacija. Jedan od razloga je što ima toliko puno koraka u... smenjujući se brzo jedan iza drugog tokom te faze da vi možete odrediti vreme na najbolji način i to je, u stvari, jedan potpuno automatizovan proces zarastanja kojim upravlja telo. I to bi moglo da bude ugroženo jedino ukoliko je došlo do nekog ozbiljnog oboljenja koje može taj proces da ugrozi.

ADVOKT GUY-SMITH: Izvinjavam se. Možda sam pogrešno čuo. Čini mi se da je doktor Maat rekao da ima mnogo varijacija...

SVEDOK MAAT: Ne, ne. Vrlo malo.

ADVOKT GUY-SMITH: Vrlo malo varijacija u prvih mesec i po dana.

SVEDOK MAAT: Da.

ADVOKT GUY-SMITH: Možda sam pogrešno čuo. Pozivam se na red broj 9: "Ima vrlo malo varijacija među pojedincima a posebno u prvih mesec i po dana su to vrlo male varijacije."

TUŽILAC SHIN: Mislim da je svedok sada to objasnio.

SUDIJA PARKER: Hvala vam.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ako pogledate ova tri slajda u kojima su navedene faze procesa zarastanja, da li su te male varijacije do kojih može da dođe između pojedinaca, navedene u vašim slajdovima u okviru ovog vremenskog rasporeda za svaku fazu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, to se nalazi u slajdovima. Vreme je obeleženo žutom bojom, kao što možete da vidite u rasporedu, a raspored se uvek uzima u smislu intervala.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, vi ste takođe pomenuli da neka ozbiljna oboljenja mogu sve to da zadrže. Da li možete da nam navedete primer toga?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa možda je najupečatljiviji primer ako ljudi imaju skorbut, to je avitaminoza C, to jest da nemaju vitamina C u organizmu, u tom slučaju proteini nisu formirani i zarastanje ne može uopšte da dogodi. Ne da će se malo odložiti, nego se neće uopšte dogoditi. Ali da bi došlo do avitaminoze C vi imate... morate da imate dijete čitavih šest meseci bez vitamina C, a to je nešto što je vrlo teško ostvarljivo, jer većina prehrambenih proizvoda koje ljudi unose u organizam sadrže dosta vitamina C.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I da li ima neka odgovarajuća reč za to?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Skorbut.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Izvinjavam se...

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Vi ste pomenuli u fazi broj 8 mobilnost kostiju. Da li bi to uticalo na stabilizovanje zarastanja, odnosno da li bi moglo da utiče u ranijim fazama na raspored događanja u određenim intervalima?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa ne bi uticalo mnogo, jer u ovom procesu koji se događa na svakom kraju slomljene kosti, nastavio bi se svaki korak zarastanja, jedino ne bi došlo do faze stabilizacije do koje dolazi u fazi broj 7. Dakle, formirao bi se kalus, došlo bi do svih mikroskopskih događaja koji su neophodni da do toga dođe ali jedino bi to dugoročno bilo neuspešno, jer ta imobilnost ne bi omogućila da se stvori premošćavanje preko loma.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, ja bih sada želeo da se pozabavimo samim procesom pregleda. Vi ste pomenuli tri nivoa analiza: generalnu, grubu anatomsku analizu ili generalni anatomski pregled, zatim rentgenski pregled i na kraju mikroskopski pregled. I da li biste sada ukratko opisali svaku fazu pregleda? Prvo nam kažite kakve su to generalne, grube anatomske analize? Šta je od suštinskog značaja za to?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Mislite li morfološki?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da počnemo kako vi to zapravo radite. Objasnili ste šta tržite. Kako obavljate taj pregled? To može da bude vrlo jednostavno.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa pogledate krajeve kosti i vidite da li ima dodatnog koštanog tkiva na kosti na krajevima na kojima je došlo do preloma. I to je ono što se zove formiranje kalusa. Da li je to odgovor na vaše pitanje?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da. Ja mislim da je...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To je najjednostavnije što mogu da kažem.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A kada je reč o rentgenskom pregledu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: U tom slučaju rentgenski se pregledaju krajevi kostiju da bi se videlo da li se kalus formirao spolja i dalje vidljiv i isto tako da se vidi šta se dešava unutar kosti u koštanoj srži.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Pomenuli ste određene teškoće prilikom pripreme mikroskopske analize. Da li možete da objasnite Sudu u čemu je problem?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa to nije problem. To je nešto što je rešeno. Ali ja želim da shvatite ako je koštano tkivo sveže i vi želite da proučavate histologiju tog koštanog tkiva, vi morate da napravite vrlo tanak delić tog tkiva. I sada, pošto je kost već mineralizovana i to je vrlo teško iseći nožem. U stvari, to postaje nemoguće da se napravi lep gladak komadić tog koštanog tkiva koje bi se proučavalo mikroskopski. I iz tog razloga patolozi izbacuju minerale napolje. Oni demineralizuju kost u određenoj tečnosti tako da ostaje samo proteinska komponenta koja je meka. I onda kost može da se mnogo lakše iseće. U suvoj koštanoj materiji to ne može da bude urađeno zato što u suvoj koštanoj materiji imate samo mineralnu komponentu. I ako bi se demineralizovala suva koštana materija, završićete samo sa flašom sa... sa tečnošću i prahom. Morfologija bi nestala trenutno, zato što nema ničeg drugog osim minerala. Zapravo, to bi se rastvorilo u celosti. Ono što mora da se uradi ako hoćete to da proučavate, jeste da se razvije jedna nova tehnika kojom se ne demineralizuje kost ali ipak može da se odseče jedan tanak komadić kosti koji je potreban za mikroskopsku analizu. To je nešto što mi pokušavamo već godinama da uradimo. I u stvari, to je rešeno pre nekoliko godina. I bilo je vrlo korisno i u ovom slučaju: a to je da se učine vidljivim mikroskopske promene u suvom koštanom tkivu. Dakle, stvari koje su već poznate da se učine vidljivim, jer ne mogu da se vide u suvom koštanom tkivu na način na koji se vide u svežem koštanom tkivu.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kada pominjete ovu tehniku koju ste upravo opisali kojom se kost ne demineralizuje i da je to nešto na čemu ste radili već nekoliko godina, da li možete da nam kažete kada ste vi prvi put razvili tu tehniku?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Mislim da sam počeo da primenjujem tu tehniku 1996. ili 1997. godine, približno u to vreme, jer sam naišao na rad jednog američkog patologa koji je želeo da analizira sveže koštano tkivo. Uzevši uzorke tokom operacije, morao je da uspostavi dijagnozu tokom operacije i pošto je bila reč o svežem koštanom tkivu, započeo je ovom pripremom takozvanih osnovnih odeljaka. I meni se činilo da je to tehnika koja bi mogla da se primeni i na suvo koštano tkivo uz izvestan broj modifikacija koje je trebalo učiniti. Mi smo to i učinili. I posle kratkog vremena to je postalo vrlo korisno. Mi to koristimo već mnogo, mnogo godina. I u mom polju nauke sve više i više katedri to počinje da koristi.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Samo nekoliko pitanja na tu temu. Kada kažete "mi" smo razvili tu tehniku, šta mislite pod tim "mi"?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa mislim na sebe i na svog glavnog tehničara.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I kad ste razvili tu tehniku da li ste objavili nešto o toj tehnici ili da li ste je objavili bilo gde?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, jesmo. Mi smo mislili da je to interesantno za svakog ko proučava suhu koštanu materiju i prvu stvar koju smo uradili bilo je da smo objavili priručnik u kom smo vrlo precizno objasnili kako se to radi. U isto vreme smo to poslali *Međunarodnom časopisu za osteoarheologiju* i preko tog časopisa bilo je publikovano. A od tada smo na raznim konferencijama održavali seminare da bismo ljude naučili na koji način to da rade.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Pošto nam je ostalo još par minuta do prve pauze, ja ću uskoro da završim sa ovom delom i postaviću vam nekoliko pitanja u vezi sa ovom tehnikom. Da li je objavljivanje članka o toj tehnici u *Međunarodnom časopisu za osteoarheologiju* kao i u drugim stručnim časopisima, kao i predavanja koja ste držali, bilo podvrgnuto stručnoj kritici?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, naravno.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ali nije to bilo samo pisano stručno mišljenje. Pre toga smo imali usmene prezentacije na raznim konferencijama i posebno za vreme tih usmenih prezentacija sa unakrsnim ispitivanjem od strane mojih kolega da se uvere da li je to zaista i validna tehnika.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A da li je kritikovana vaša tehnika?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa ne. Samo je pokazano mnogo entuzijazma u vezi s tim. Nije bilo kritike, jer metod je ne samo primenljiv na suvo koštano tkivo, nego i na kremirane ostatke koji su vrlo, vrlo osetljivi.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, šta mikroskopska analiza dodaje analizi koja se dobije generalnim anatomskim pregledom i upotrebom rentgena, ako uopšte dodaje?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa glavna stvar je ono što sam vać pomenuo u fazi broj 6 procesa zarastanja a to je da ste u mogućnosti da vidite takozvane lom i zatvaranje loma kod konusa koji ne može da se vidi ni golim okom ni rentgenskim snimanjem, što je sledeći korak u razvoju i takođe može da se vidi razlika u orijentaciji koštanih tkiva od haotičnog ka organizovanom longitudinalnom razvoju, što je ponovo sledeći korak daljem usavršavanju dijagnoze koja se tiče vremena zarastanja.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kada kažete dalje usavršavanje dijagnoze koja se tiče vremena zarastanja, kako vidim da piše u transkriptu, šta pod tim podrazumevate, šta podrazumevate pod daljim usavršavanjem?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa pošto se na početku koštana vlakna razvijaju na sve strane i ako su ona na mikroskopskom nivou u sledećoj fazi remodelirana u longitudinalnu direkciju, za to je potrebno više vremena. I to znači da ta faza može da bude rafiniranije definisana sa stanovišta vremenskog razvoja te faze. A to je fenomen

koji ne može da se vidi golim okom a ni rentgenskim pregledom, dakle to daje bolju dijagnozu o vremenskom razvoju zarastanja.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ako sam vas dobro shvatio, onda ta preciznija dijagnoza sa vremenskim periodom zarastanja ne bi bila moguća bez mikroskopske analize?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa ne bih rekao da bi bila potpuno nemoguća. Bila bi moguća kada je reč o svežem koštanom tkivu ali bila bi nemoguća kada je reč o suvom koštanom tkivu kojim se mi ovde bavimo.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I još jedno pitanje doktore Maat, naše poslednje pitanje pre pauze. Da li znate da li su se drugi ljudi, drugi naučnici koji su sledili vašu tehniku pripreme suvog koštanog tkiva za mikroskopsku analizu... u stvari, ostaću na tom pitanju. Da li znate za druge ljude koji su sledili vašu tehniku?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Nije ih bilo mnogo. Pre možda godinu i po dana u Gotingenu u Nemačkoj mislim da je to urađeno. Takođe u Lilu, na severu Francuske. I to su u stvari jedina tri mesta u kojima je to primenjivano. Ali od tada mi smo to mnogo propagirali na konferencijama i takođe u raznim naučnim publikacijama i sada i drugi naučnici objavljuju svoje članke o upotrebi te metode kao rutinske metode u svojim istraživanjima.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala vam.

TUŽILAC SHIN: Časni Sude, da li je ovo odgovarajući trenutak za pauzu?

SUDIJA PARKER: Doktore, sada moramo da napravimo pauzu kako bi se promenila traka i za to je potrebno 20 minuta. Nastavićemo u 16.05 časova.

(pauza)

SUDIJA PARKER: Izvolite gospodine Shin.

TUŽILAC SHIN: Hvala časni Sude.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, želeo bih da sada pređemo na izveštaj koji ste napravili za kancelariju Tužilaštva. Datum je 13. avgust 2003. godine. Pre pauze... dozvolite mi da prvo objasnim. Želeo bih da prođemo kroz izveštaj i da prvo pogledamo preglede koje ste obavili a zatim i materijal koji vam je bio na raspolaganju za analizu i kao treće da onda pogledamo vaše zaključke. Kada je reč o pregledima, pre pauze ste nam objasnili tri nivoa: prvo generalni anatomski, to jest grubi anatomski pregled, zatim rentgenski pregled i na kraju mikroskopski pregled. Da li ste ove tri faze primenili kada ste vršili analizu za ovaj izveštaj?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da pogledamo sada materijal koji ste dobili za analizu. Molim vas da nam prvo opištete kosti koje ste dobili da ih pregledate?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Kosti su bile u mrtvačnici u Orahovcu/Rahovec i svaki kostur je bio u posebnoj kartonskoj kutiji.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A Orahovac/Rahovec je na Kosovu/Kosovë. Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. To je tačno.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Za taj grubi, fizički pregled... odnosno, izvinjavam se, da vam postavim još par pitanja o kostima. Da li se sećate koliko je bilo setova, odnosno tih posebnih kartonskih kutija koje ste dobili za analizu? Ako želite da pogledate izveštaj, recite mi molim vas?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Mislim da je bilo 10 kutija. Da proverim. Da, 10 kutija. To je bilo 10 kutija sa posebnim osobama i 2 kutije sa takozvanim površinskim nalazima.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A gde ste obavili tu grubu fizičku analizu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: U Orahovcu/Rahovec, zatim u Prizrenu u vojnom logoru nemačke vojske. Tu je obavljena rentgenska analiza a ovde u Lajdenu u Holandiji je obavljena mikroskopska analiza.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kada ste otišli u mrtvačnicu u Orahovcu/Rahovec da biste izvršili tu grubu anatomsku analizu, odnosno pregled, da li ste nešto neobično primetili u vezi tih kostiju?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne, ništa neuobičajeno. Da li želite da me navedete na nešto konkretno?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li su sve te kosti bile u kutijama kako treba?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. U suštini, kosti su bile u kutijama i ako se dobro sećam, mislim da su jedna ili dve kosti greškom bile stavljene u neku drugu kutiju pre nego što sam ja došao, što je bilo očigledno, zato što smo imali višak kostiju. Mislim da su bile u pitanju jedna ili dve kosti i bilo je lako da se vrate u odgovarajuću kutiju, jer su tamo falile te kosti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A koliko se vi sećate, da li ste imali nekih poteškoća u vraćanju tih kostiju u odgovarajuće kutije?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne, ne uopšte.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kada je reč o tim kostima koje nisu bile u odgovarajućim kutijama, da li ste ih pregledali?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne, nisam ih pregledao u svrhu ovog izveštaja. Pregledao sam ih ali na njima nije bilo nikakvih patoloških promena.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I poslednje pitanje na tu temu. Činjenica da su jedna ili dve kosti bile u pogrešnoj kutiji da li je to imalo bilo kakav uticaj, da li se odrazilo na vašu analizu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne. Ne uopšte.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ko vam je dao kosti za analizu? Prvo za ovu grubu anatomsku analizu, odnosno pregled kada ste bili u Orahovcu/Rahovec?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To je bio jedan od tehničara iz mrtvačnice. Ne sećam se njegovog imena.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Rekli ste nam da je rentgenska analiza obavljena u Prizrenu, zar ne?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ko je preneo kosti u Prizren za analizu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ja sam to lično uradio. Ja sam ih spakovao, obeležio brojevima i poneo sa sobom.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, molim vas da govorite malo glasnije. Ne morate da se približavate mikrofonima.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: U redu.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ali u svakom slučaju čuće se vaš glas. Recite nam ko je vršio selekciju kostiju za rentgensku analizu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To sam takođe ja uradio.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A ono što ste utvrdili na osnovu grube anatomske analize u Orahovcu/Rahovec i ono što ste utvrdili na osnovu rentgenske analize u Prizrenu, da li je to navedeno u vašem izveštaju?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. U dve tabele.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Želeo bih da sada pređemo... verujem da imate kopiju svog izveštaja ovde.

TUŽILAC SHIN: Časni Sude, to je u tabulatoru broj 3 u regulatoru.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Molim vas da nam skrenete pažnju na stranicu gde je dato objašnjenje gde je izvršena generalna gruba anatomska analiza i rentgenska analiza?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To je u paragrafu gde piše "Rezultati". Tu imamo jednu veliku tabelu koja je prvo podeljena u *perimortem* frakture, dakle to su frakture do kojih je došlo približno u vreme smrti, to su dve stranice. A zatim imamo još dve stranice koje zovemo *antemortem* frakture, i to su frakture do kojih je došlo pre smrti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Mi ćemo za koji trenutak da pogledamo te tabele.

TUŽILAC SHIN: Molim da se za sam izveštaj da dokazni broj predmeta?

SUDIJA PARKER: Izveštaj će biti primljen u spis.

TUŽILAC SHIN: Hvala časni Sude.

Sekretar: Tabulator broj 3 biće biti dokazni predmet Tužilaštva broj P192... oprostite, broj P200. Izvinjavam se, P200.

TUŽILAC SHIN: Hvala vam.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Pre nego što pređemo na ove tabele, želeo bih da vam postavim pitanja u vezi mikroskopske analize. Ko je izvršio selekciju kostiju koje će biti pregledane mikroskopom?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ja sam ih odabrao iz skeletnih ostataka u kutijama, što će reći, da sam ja sve te ostatke izvadio bez izuzetaka, stavio ih u anatomski jasnu poziciju da vidim da li su kosturi kompletni, zatim sam izvršio grubi anatomski pregled svake kosti i onda sam izabrao one kosti koje su bile interesantne za mene.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Kada kažete "interesantne" za vas, šta hoćete da kažete?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To su kosti gde se golim okom moglo da vidi da ima promena usled zarastanja.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A gde ste izvršili mikroskopsku analizu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Izvršio sam analizu u samoj mrtvačnici u Orahovcu/Rahovec.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li je ta mikroskopska analiza izvršena u Orahovcu/Rahovec ili negde drugo?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne, ne. Tamo. U Orahovcu/Rahovec.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li ste i u Orahovcu/Rahovec takođe vi pripremili uzorke?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Uzeo sam one za koje sam smatrao da su interesantni. Oni su odneti u Prizren na rentgensku analizu u odeljenje nemačke vojske. Onda sam ih ja kasnije preneo na Univerzitet u Lajdenu gde su pripremljeni za mikroskopsku analizu.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Dakle, materijal za mikroskopsku analizu pripremljen je u Lajdenu. Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A ko ga je odneo... čini mi se da ste upravo objasnili da ste ga vi odneli u Lajden.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A gde su bili smešteni ti uzorci?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Na našem odeljenju.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ko im je imao pristup?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Moj glavni tehničar i ja.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala. Kada je reč o zaključcima, onda ćemo detaljno da pogledamo zaključke koje ste naveli u tabelama. Da li negde u vašem izveštaj možemo da vidimo koji je zaključak vašeg istraživanja? I da ubrzamo stvari ja bih mogao da vas uputim na stranicu koja nosi oznaku ERN U003-6430. To bi trebalo da je poslednja stranica u vašem izveštaju.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, imam to.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Na vrhu te stranice imate dva paragrafa pod naslovom "Zaključci po pitanju *perimortem* fraktura". Molim vas da li možete da nam objasnite šta tu piše?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Zapravo zaključak je da su na svim osobama pronađeni *perimortem* frakture.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A da bude jasno, šta znači *perimortem*?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Perimortem znači oko vremena smrti. To može da bude kratko vreme pre, za vreme umiranja ili posle smrti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A sledeća dva paragrafa imaju naslov "Zaključci po pitanju *antemortem* frakture". Tu su takođe dva paragrafa. Molim vas da li možete da nam objasnite prvo gornji paragraf pa donji?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Gornji paragraf se bavi *antemortem* promenama do kojih je došlo tri nedelje pre smrti. A drugi paragraf su *antemortem* promene koje pokazuju da je do frakture došlo mnogo godina pre smrti. Dakle, da se radi o starim frakturama, da tako kažem.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Da li u drugom paragrafu ima neka greška u rečenici koja počinje: "U dodatku: slučajevi NN 989 i NN 990", u toj rečenici?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Tabela pokazuje da je jedan broj izostavljen. To je broj NN 986.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A verujem da na stranici koja nosi oznaku ERN U003-6419 vidimo da se to potvrđuje. Da li je to tačno doktore Maat?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Molim vas, da li možete da ponovite?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da, to je stranica koja nosi oznaku ERN U003-6419.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, NN 986, vidi se pri vrhu tabele.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Pre nego što pređemo na vaše objašnjenje kako ste došli do vaših zaključaka, vaše baze za te zaključake, da li možemo, kao što smo već radili, da se vratimo na tabelu i da nam objasnite kako bismo trebali da tumačimo tu tabelu? Možda je dobro mesto da se počne tako da nam prvo kažete da zapravo postoje dve različite tabele. Jedna se zove "*Perimortem* prelomi" a to su stranice koje nose oznake ERN U003-6417 i U003-6148. A zatim dve stranice tabele koje nose oznake ERN U003-6419 i U003-6420 i imaju naslov "*Antemortem* prelomi"?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ove tabele prikazane su na isti način na sve četiri stranice. Prvo imamo broj pojedinca, osobe koja ima broj koji su dali forenzički antropolozi OEBS-a. Zatim imamo zaključak po pitanju pola, da li je muški ili ženski pol, koji je tada urađen. Zatim imamo određivanje godišta u vreme kada je osoba preminula. To su prve tri kolone u tabeli. Onda nastupa moj posao, da tako kažem: *perimortem* frakture koje su zavedene u tabeli. Sledi kolona sa rentgenskim pregledom i onda imamo i mikroskopske promene koje su nastale. I to je treći nivo. I na kraju je zaključak koliko je vremena prošlo od povrede pa do smrti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I samo da bude jasno, zaključak se nalazi u koloni "Vreme ranjavanja". Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I to su zaključci do kojih ste došli na osnovu pregleda?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Svakako.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A gde se nalaze vaši zaključci grubog anatomskog pregleda?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To je prva, druga, treća... četvrta kolona u "*Perimortem* prelomima".

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Primetio sam da se na ove četiri stranice pojavljuju slova "N.A". Da li možete da nam objasnite šta to znači?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To znači "ne primenjuje se" [not applicable]. To znači u slučaju da nešto nije bilo jasno. Dakle, to znači, na primer, ako nisam bio siguran da je prelom zaista *perimortem*, ja to nisam prikazivao u zaključcima da ne bih pravio konfuziju. Tako da su samo slučajevi koji su izvan sumnje prihvatani u ovim tabelama.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Takođe u dijagramima ili tabelama...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ili nisu bili tamo. I to je moguće.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Izvinjavam se?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne, ništa.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Takođe, na primer, na stranici koja nosi oznaku ERN U003-6418 imamo neke znake pitanja...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Molim vas da li možete da nam objasnite šta to znači?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. To ima manje-više isto značenje. U tom slučaju nađena kost je bila nedirnutu i jasno je bilo o kom se anatomskom delu radi ali promena nije bila dovoljno konkretna da bismo bili sigurni koja je dijagnoza. Tako da ako pratite, vidite da se u tom redu takođe da kada se kaže "vreme povrede" stoji znak pitanja.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I molim vas još jedno kratko objašnjenje kada je u pitanju opis kostiju koji se nalaze u ovoj koloni "*Perimortem* prelomi". Šta znači ova slova "R" i "L"?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To znači "R" [right] desno i "L" [left] levo. Leva i desna strana tela.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I kada gledamo stranicu koja nosi oznaku ERN U003-6418 u više slučajeva posle reči "rebra" imamo brojeve. Da li možete, molim vas, to da nam objasnite?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, to je samo broj rebra. Sa svake strane tela imamo po 12 rebara i brojevi su o 1 do 12, odozgo pa nadole. Dakle, to konkretno pokazuje o kom se rebru radi.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I takođe sam primetio na dnu stranice... zapravo na svakoj stranici, nalazi se jedan niz skraćenica i objašnjenje skraćenica. Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da se vratimo na zaključke. To je na stranici koja nosi oznaku ERN U003-6430.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Želeo bih da se fokusiramo na prvi paragraf ispod naslova "Zaključci u pogledu *antemortem* preloma". Kao što ste nam već objasnili, vaš zaključak je zapravo da imamo tri odvojena seta kostiju, imenovana kao: NN 987, NN 990 i NN 991 koji pokazuju da ima više *antemortem* preloma, i kao što kažete ovde u vašem izveštaju, dve do tri nedelje pre smrti. Molim vas da li možete da nam objasnite kako ste došli do tog zaključka? Jasno mi je da ste vi na ovim slajdovima već pripremili objašnjenje za to. Možda bismo mogli da se poslužimo indeksom slajdova i da nas uputite na konkretni slajd koji ilustruje ono što kažete. Nema potrebe da prolazimo kroz sve... da govorimo o svakom telu, ali ako biste mogli... da sudijama predočite koje ste vrste ispitivali...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da...

TUŽILAC SHIN – PITANJE:... ako bismo, molim vas, mogli da pređemo... možda bi bilo najbolje da najpre pogledamo NN 987.

TUŽILAC SHIN: Časni Sude, možda bi vam bilo od pomoći da pogledate uporedne smernice uzete iz dokaznog predmeta Tužilaštva broj P112 gde se se navode rezultati DNK testova za NN brojeve, na uzorcima iz ovih NN brojeva.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da li sam dobro razumeo, vi želite da vam objasnim slučaj broja NN 987?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da, i molim da se pozovete na slajdove i da nam kažete šta ste pregledali. Mi ovde imamo vaše zaključke na osnovu ove analize iz tri faze ali koristeći se slajdovima možda biste mogli da nam kažete kako ste došli do tog zaključka?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da li mogu nešto da vam sugerišem?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Svakako.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da prvo krenemo sa brojem NN 986. Ne zbog toga što je to jednostavnije, nego zato što to pokazuje prelome gde nije došlo do zarastanja pa će poređenje sa procesom zarastanjem biti jasnije.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Naravno.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da li je to vama u redu?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Naravno.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Dakle, to će biti u vašem spisku slajd broj 15.

TUŽILAC SHIN: A to je dokument koji nosi oznak ERN U008-7849. Časni Sude, u indeksu slajdova moći ćete da pronađete šta tačno gledamo.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, molim vas da nam objasnite šta vidimo?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Na prvom slajdu vidimo primer fotografije lobanje i atlasa, to je pršljen na vrhu kičme. Atlas samo pokazuje interesantnu urođenu nakaznost što nema nikakve veze sa predmetom. To je vrste urođene greške. Lobanja je zanimljiva jer pokazuje rupu od metka sa desne strane. Ova strelica pokazuje mesto gde je ušao metak i ovo je očigledno da se radi o metku. I kao što vidite od udara se lobanja raspada. Mi ćemo detaljnije da pogledamo jedan od fragmenata lobanje. Osoba je preminula usled pucnja i do frakture je došlo u *perimortem* fazi. To je trougaoni fragment. Pregledan je golim okom. A kao što možete da vidite gornju glatku stranu, to je izvan lobanje i takođe vidite na levoj strani deo moždine. Ono što je interesantno za ovaj slajd jeste da su ivice kosti, što je zapravo linija preloma, veoma oštre i grube. Dakle, nije došlo ni do kakvog zarastanja. Na sledećem slajdu vidite tu istu kost ali je snimak rentgenski. I tu vidite ponovo konture kosti i vidite da nije došlo do povećanja zadebljanja kosti što bi ukazalo da je došlo do procesa zarastanja, reparacije. Dakle, posle preloma nije došlo ni do kakvog zarastanja. Sledeći slajd je mikroskopski snimak sa polarizovanom svetlošću i moram ovo sada da vam malo više objasnim. Pri vrhu gde je ovaj glatki deo imamo spoljni deo lobanje a pri dnu gde imamo strelicu sa rečju "detalj", to je unutrašnja strana lobanje koja je takođe glatka. Između vidite kalusnu kost koštane srži. Sada ćemo pogledati mesto označeno strelicom na kojoj piše "detalj" da vidimo kako u tom trouglastom delu kosti izgleda ivica preloma. To se vidi na sledećem slajdu. I to je potpuno isti ugao istog dela. Ako to pogledate videćete da je donji deo onoga što se vidi raspoređen... da je uredno raspoređen u paralelne niti koštanog tkiva koje se naglo završavaju na levoj strani. Koštane niti su prekinute. Pomalo su zapletene, kao neka vrsta slepog kraja listića tkiva. Što znači da čak i na mikroskopskom nivou nema tragova da je došlo do reparacije, što je tipično za *perimortem* prelom. Da li želite da sada pređem na ovaj drugi slučaj koji ste naveli ili želite da nastavim sa prezentacijom slajdova?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Želim da nastavite sa prezentacijom ali ću da vas prekinem na trenutak i skrenem vašu pažnju na prvu stranicu tabele u vašem izveštaju i to je dokument koji ima oznaku ERN U003-6417. Treća kolona, odnosno četvrta odozgo, izvinjavam se četvrti red odozgo obeležen kao NN 986. Da li ste našli to doktore Maat?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, našao sam.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li je to ista kost o kojoj ste nam upravo govorili?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I zato je vaš zaključak da je vreme povrede bilo u vreme smrti?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Dakle, kaže se: oštre ivice, nema zadebljanja na rentgenskom snimku. A za mikroskop stoji: nema regeneracije i nema razbacanih spikula kosti što bi ukazalo na proces zarastanja.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala. Mislim da sada govorite o NN 991. I pre nego što pređemo na slajdove, da li možete molim vas samo da okrenete sledeću stranicu tabele koja ima oznaku ERN U003-6148?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Mislim da je to četvrti red, dakle NN 991.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Uh...

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I pre nego što počnemo sa vašim objašnjenjem i da nam kažete kako ste došli do zaključka, recite nam koju ćemo sada to kost da gledamo?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Nijednu, jer na slajdu koji ću da vam pokažem, videćete proces regeneracije zarastanja a to nije u ovoj tabeli "*Perimortem* prelomi", već dve stranice kasnije u tabeli "*Antemortem* prelomi"

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Hvala vam na tom pojašnjenju. To je dokument koja ima oznaku ERN U003-6420.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Imamo samo jednu stavku na toj stranici, NN 991. Koju kost ćemo sada da vidimo?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Gledaćemo gornju kost koja se tu navodi kao R-tibija [desna cevanica] i u zagradi stoji koren. To je desna cevanica i mi ćemo da pogledamo koren same kosti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala vam. Vratimo se sada slajdovima.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Na prvom slajdu vidite pregled kostiju koje su bile interesantne. A kost koju ćemo detaljnije da pogledamo je druga odozdo. To je najveća kost koja se vidi. Kao što vidite kost je prelomljena i kost je zadebljana na mestima gde su prelomi i to ćemo detaljnije da vidimo na sledećem snimku. Ovde se vidi kraj gde je prelom cevanice i jasno se vidi da je došlo do rasta kosti a ove strelice ukazuju na proces zarastanja. Na sledećem slajdu vidimo tu istu kost ali rentgenski snimljenu. Strelice pokazuju mesta gde je došlo do rasta tkiva tokom zarastanja. To je kako bi izgledalo kod žive osobe kojoj je slomljena cevanica. Sada ćemo da pogledamo mikroskopski snimak na sledećem slajdu. I vidimo gde ove strelice idu odozgo naniže i pokazuju gde je linija preloma i kod te linije preloma vidite, za razliku od onog što sam malopre pokazao, da je ta površina počela da bude glatkija, ona više nije tako gruba, ona jeste isprekidana ali su svi uglovi zaobljeni. To su specijalne ćelije koje pripremaju proces oporavka, odnoseći sve labave krajeve. Na samoj kosti, to je sledeći slajd, vidite na vrhu originalno korasto tkivo kosti a zatim se na nivou ove bele horizontalne linije nalazi spoljašnja površina koja ide sleva nadesno. Dakle, iznad te linije kost je vrlo gusta kako samo može da bude korasta kost. I dodatak kosti koji vidimo na rentgenkom snimku i golim okom je ono što se ovde zove kalus. I gledajući kalus, možete videti da je mnogo rastresenije koštano tkivo, da ima praznog prostora, zato što vlakna idu u svim pravcima. I to je prva faza formiranja kalusa. Ali to je vrlo važno. Možete da vidite da vlakno kosti postaje organizovano sleva nadesno. Ta vlakna kosti izgledaju kao izvorna korasta naslaga. To znači da se remodeliranje dogodilo i haotično stanje je transformisano remodeliranjem u vlakna kosti koja su paralelna sa longitudinalnom izvornom osom kosti. U kori ćemo da pogledamo ovaj gušći deo, gornji deo koji smo prvo videli. I sad ćemo to da vidimo detaljnije. I tu možete da vidite tipični lom i zatvaranje konusa. E sad, presečeni konus predstavlja ovaj beli otvor u obliku torpeda u koštanom tkivu sa strelicom unutra. Sa leve strane tog otvora videćete da ćelije te kupe uzimaju koštano tkivo pa to izgleda kao da je neko zario zube u sir. Deluje pomalo izreckano.

Ovaj proces će se dalje odvijati ka levoj strani preloma. Na istom slajdu vidite jedan beli otvor koji pokazuje isti fenomen. Ali sa desne strane tog otvora možete da vidite da taj otvor počinje da se ispunjava novim koštanim tkivom što pokazuje da je taj proces zarastanja išao sdesna nalevo i da je taj kanal probušen na površini i da je zadnja strana probušenog dela punjena novom koštanom materijom koja bi bio eventualno išla preko preloma na drugu stranu preloma da ga stabilizuje kao unutrašnja udloga. Ali shvatate da osoba mora malo i da poživi da bi to zaraslo. A u naučnoj literaturi može da se vidi koliko je vreme potrebno. Na sledećem slajdu možete da vidite jedan veoma zanimljiv fenomen da su u ovim, kako ih zovemo, presečenim konusima, čak i posle smrti ostale neke crvene krvne ćelije. Drugim rečima, uslovi pod koji je sačuvano tkivo bili su takvi da su te ćelije mogle da ostanu tamo. Inače te ćelije imaju dosta dobru sposobnost opstanka.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, izvinjavam se. Dozvolite mi da vas prekinem na trenutak.

TUŽILAC SHIN: Časni Sude, dok slušate ovo objašnjenje možda ćete želeti da pogledate tabulator broj 2 u vašem registratoru to je stranica koja nosi oznaku ERN U008-7846 i dve sledeće stranice. Doktor Maat nam je već ranije opisao kako teče proces zarastanja i koliko vremena za to treba a sada kad slušate ovo, možda će da vam bude od pomoći dok on ide kroz ove slajdove.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, ja vam se izvinjavam što sam vas prekinuo... Vi ste objašnjavali... opisivali ste prisustvo crvenih krvnih ćelija ovde...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Ja to spominjem samo zbog toga jer to pokazuje da je koštano tkivo dobro sačuvano pa se prema tome može napraviti i dobro procena samog tkiva. Ovde vidite površinsko područje, to je ovo plavo a strelicama su obeležena mesta kako bi se videlo da je spoljašnja strana kosti neujednačena zbog toga što ćelije odnose spoljni deo tkiva. Ovo se radi zbog toga da bi se onaj okovratnik oko kosti mogao da zadrži. Drugim rečima, kada bi površina kosti bila glatka, onda bi taj okovratnik jednostavno skliznuo. I na sledećem slajdu vidite zaključak u vezi sa ovom tabelom koju je tužilac upravo spomenuo i da te... ne. Zaključak... izvinjavam se. Izvinjavam se što sam vas zbunio. Ovaj slajd nam ovog trenutka nije interesantan jer sam vam već objasnio šta se vidi na mikroskopskom snimku kako biste došli do zaključka. Posle ovog zaključka koji se vidi na sledećem slajdu ima još više primera koje sam spreman da vam objasnim ukoliko želite da ih vidite.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da. Doktore Maat, hajde da odmah pređemo na sledeći slajd.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da li želite zaključke o *antemortem* prelomima ili *perimortem* prelomima?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li na ovom slajdu ima neka greška koju treba ispraviti?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. To je ista stvar koju smo već spomenuli. Odnosi se na NN broj 986 na kom se vide *antemortalne* povrede ali ne povrede nastale dve do tri nedelje pre smrti nego mnogo godina pre smrti.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu.

TUŽILAC SHIN: Samo da bude jasno u zapisniku to je ispravka na stranici koja ima oznaku ERN U008-7863.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Molim vas nastavite doktore Maat i objasnite nam način na koji ste došli do vaših zaključaka?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To je sledeći slajd. To je slučaj NN 987, prvi slučaj o kom ste me pitali da objasnim.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Pre nego što počnete sa tim objašnjavanjem želim da spomenem da je to sadržano u vašem izveštaju, to je treća stranica u tabelama koja nosi oznaku ERN U003-6419.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Vi ćete da me ispravite ako grešim ali mislim da se ovo odnosi na treći red. Tu stoji NN 987. Da li ste to pronašli?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Koju kost od one tri ćemo sada da gledamo?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Na prvom slajdu koji još ne vidimo. Ovde opet vidimo druge kosti iste osobe i pogotovo rupu od metka pri vrhu lobanje.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Idemo sada na sledeći slajd?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Odmah ispod razmere vidite *sterum*, odnosno grudnu kost.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Hvala vam. znači, to je prva od tri kosti koju ste naveli u tabeli u vašem izveštaju.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. Svakako.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Hvala. Izvolite, nastavite.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Prvo ćemo da pogledamo grudnu kost detaljnije. Videćete da je naprsila. Naprslina ide sa desne strane prema levoj strani, međutim kost nije potpuno razdvojena na dva dela. Sa obe strane naprsline videćete reakciju i to u obliku apozicije kosti. Drugim rečima, to je dodatni sloj kosti koji je stavljen na vrh. Ali to je sa spoljne strane. Na sledećem slajdu vidite istu stvar na rentgenskom snimku i ovde se jasno vidi da se ne radi samo o naprsnuću, nego se vidi i povećana gustina koštanog tkiva sa obe strane naprsnuća. Drugim rečima, radi se formiranju novog koštanog tkiva za života. Sada idemo na sledeći slajd. Ovde vidite da je ovaj deo grudne kosti stavljen u plastiku. Strelica pokazuje naprsnuće. A sa druge strane vidite da je grudna kost cela. Sada ćemo ovo da pogledamo detaljnije na sledećem slajdu. Evo, na sledećem slajdu naprslina se vidi sa desne strane. Na vrhu vidimo korastu naslagu sa jedne strane grudne kosti a pri dnu vidimo korastu naslagu druge strane grudne kosti. Pri vrhu spolja vidimo neko tkivo koje ćemo kasnije detaljnije pogledati. Ali ovde je interesantno primetiti da unutar same grudne kosti nalazimo povećanu gustinu koštanog tkiva. Dakle, to je unutrašnji kalus. Drugim rečima, formiranje dodatnog koštanog tkiva unutar same grudne kosti. Sada ćemo da pogledamo gornji deo naprsnuća na sledećem slajdu. Ovde u levom uglu vidite strelicu. Ta strelica pokazuje koštano tkivo koje je dodato gornjoj površini. Na sledećem slajdu to ćemo detaljnije da pogledamo. Ovo je sada zapravo isto mesto.

Možete da prepoznate oblik, i ovde se vidi bela površina, to je izvorna korasta površina grudne kosti i ovo što je dodato sa vrha je nešto crvenije. U tom...

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Izvinjavam se doktore Maat, da bi nam bilo jasnije, šta ovde na slajdu znači "lamelarno"?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: U više slojeva.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala vam.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: I možete da vidite da su ti slojevi poredani longitudinalno i izgleda... Ne znam kako bih to sada rekao na engleskom. Izgleda kao lisnato testo. Da li neko zna tu reč na engleskom? U redu. Nema veze. Jasno je da se radi o više slojeva poredanih longitudinalno sa leva na desno, pokazujući da se radi o procesu remodeliranja od prve haotične pozicije u sledeću fazu u kojoj je postavljanje slojeva nešto organizovanije. Na sledećem slajdu vidite šesto levo rebro iste osobe. Rebro je slomljeno. Nije sasvim zaraslo i na vrhu rebra takođe možete da vidite dodatno formiranje koštanog tkiva. Ovaj deo koji je obeležen strelicom prvo ćemo da pogledamo na rentgenskom snimku a zatim ćemo to da pogledamo kako izgleda pod mikroskopom. Sledeći slajd pokazuje rentgenski snimak. Opet vidite istu tu strelicu koja je uperena na mesto na kom se vidi da je došlo do narastanja koštanog tkiva sa spoljne strane a da tim nije premoštena naprsline. Na sledećem slajdu vidite taj isti kraj rebra, taj isti prelom ugrađen u plastiku. I strelica pokazuje dodatno koštano tkivo. To tkivo sada ćemo detaljnije da pogledamo na sledećem slajdu. Tim ćemo se kasnije detaljnije da bavimo. Ali pre toga dobro je da primetimo da gornja strelica pokazuje koštano tkivo a u sredini vidite jednu horizontalnu strelicu koja pokazuje formirani kalus sa unutrašnje strane kosti. Sledeći slajd opet pokazuje ovaj gornji deo i sada je dakle sasvim jasno da je to koštano tkivo dodato preko normalnog koštanog tkiva koje ide sdesna nalevo. I vidite, to je koštano tkivo dobro organizovano u slojevima. Ovaj slajd vam pokazuje unutrašnjost kalusa. Vidimo da se radi o veoma haotičnom koštanom tkivu. Tek na nekoliko mesta može da se vidi početak remodeliranja. Šta to znači? To znači da je u toku proces zarastanja, međutim on nije odmakao onoliko daleko kao što sam vam pokazao na cevanici. Ali se veoma približava toj fazi. Od onog drugog deli ga tek nekoliko dana. Sledeći slajd nam pokazuje isto rebro na kom se vidi proces izgladivavanje slomljenog kraja. Ovde se vidi da opet nema vlakana koja vise unutar naprsline. Sada je ponovo sve izgladeno. Sledeći slajd odnosi se na sledeći slučaj. Ne znam da li...

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR:... vas to interesuje?

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ineresuje nas, međutim doktore Mat, pre toga želim da uputim Pretresno veće da pogleda vaš izveštaj a vi nam recite gde ćemo sada u vašem izveštaju u tabeli da pronađemo kosti koje su sledeće na redu.

TUŽILAC SHIN: Mislim da je to dokument koji ima oznaku ERN U003-6419 i čini mi se da je to poslednji red obeležen sa NN 990. Časni Sude, možete da pronađete referencu za NN brojeve na onoj jednoj stranici sa indeksima koju smo vam ranije dali.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, vidim da se u ovom redu gde je NN 990 nalaze dve kosti uneto ovde kao...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Spondiloza.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Spondiloza L5.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: L5 je peti lumbalni pršljen gde se luk odvojio od samog tela pršljena. To se vrlo lepo može da vidi na slajdu, odmah iznad lenjira sa desne strane vidite dva pršljena. Na jednom je luk fiksiran za telo pršljena a na levom je odvojen.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Šta znači spondiloza?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Spondiloza znači da se luk pršljena odvojio od tela pršljena. Uzrok je mehanička trauma. Ali to je mehanička trauma od mnogo ranije. To se dešava ljudima koji nisu dovoljno pripremljeni da teško rade o onda jako napregnu mišiće leđa i tako izvuku luk pršljena iz samog pršljena. To boli vrlo jako. I ako nastavite dalje da se služite vašim leđnim mišićima to neće zarasti. To nema nikave veze sa ovim predmetom jer se to dogodilo pre mnogo vremena.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Znači, gledaćemo jedno od ovih rebara?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, bavićemo se jednim od ovih rebara, jer može da se vidi takozvana sveža fraktura.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Objasnite nam šta je to sveža fraktura?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa svako ima iskustvo ako uzme mladu granu sa drveta i prelomi se, ona će se prelomiti ali neće se ta dva dela sasvim razdvojiti. Još uvek će između ta dva dela biti vlakana koji će te dve strane grane držati zajedno. To se dešava, naravno... to može samo kod živih tkiva. Ukoliko uzmete suvo koštano tkivo sa zemlje i slomite ga, ono će biti potpuno slomljeno. Međutim, kod čoveka koji je živ, ukoliko dođe do preloma rebra, ta dva dela kosti još uvek će biti u izvesnoj meri povezana.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pokazaću vam to detaljnije na sledećem slajdu. Evo ovde možete da vidite prelom na ispućenoj strani rebra gde je udubljena strana još uvek netaknuta. Pogledajmo to detaljnije. Na sledećem slajdu vidimo rentgenski snimak. Ovo rebro o kom smo govorili pokazano je strelicom. Ovde se vidi ne samo napsnuće, nego i sa gornje strane, suprotno od naprsline vidi se i dodatna formacija koštanog tkiva koju nismo mogli da vidimo dok smo gledali golim okom. Na sledećem slajdu vidite dobro to mesto. Došli smo skoro do kraja naših slajdova. Gornja strelica pokazuje formiranje kalusa sa spoljne strane rebra. Donja strelica pokazuje formiranje kalusa unutar rebra a srednjom strelicom želim da vam pokažem jedan specifičan detalj. Evo, to se vidi na sledećem slajdu. Ako pratite strelice, ovde se vrlo dobro može da vidi da je ovaj presečeni konus počeo svoju akciju sleva nadesno prema površini naprsline. Na taj način će se stvoriti jedan otvor u samom napsnuću i videćete da ako se ovaj kanal napuni koštanim tkivom sa leve na desnu stranu, da će to stvoriti jednu vrstu unutrašnje udlage koja će omogućiti proces zarastanja kosti. Naravno, vi lako možete da vidite da je za tako nešto potrebno vreme. Znači, za ovu aktivnost potrebno su bar jedno dve nedelje da bi se kroz kost mogla da probuši jedna takva rupa.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A doktore Maat, kada kažete da su potrebne dve nedelje, da li govorimo o šestoj fazi procesa zarastanja o kojoj ste ranije govorili?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: I to bi moglo da bude...

TUŽILAC SHIN: Časni Sude, to je slajd koji nosi oznaku ERN U008-7847.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Doktore Maat, da brzo predemo na to. Da li je to... izvinjavam se, da predemo na sledeći slajd. Da li ima neka greška i na ovom slajdu?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da. To je ponovo ista greška. Nažalost, kopiranjem na kompjuteru došlo je do toga da se ta mala greška pojavljuje na više mesta.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da li možete da nam objasnite kakava je to greška?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ponovo nedostaje NN 986.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala vam. I samo zbog zapisnika...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To nije zapravo važno, međutim lepo je da se to pokaže, jer ovo su prelomi koji su nastali mnogo godina pre smrti. Oni, naravno, neće pridodati nikakvu težinu vašem predmetu, ali bilo bi interesantno pogledati jedan od njih da se vidi kako se proces zarastanja na kraju i završava.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Dobro. Biće lepo da to objasnite.

TUŽILAC SHIN: Prvo samo da konstatujem za zapisnik ovu ispravku. Svedok je upravo opisao da je NN 986 stavljen na stranicu koja nosi oznaku ERN U008-7884.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Molim vas nastavite doktore Maat. Ali pre toga u vašim tabelama trebalo bi da pogledamo i NN 989. To je na stranici koja nosi oznaku ERN U003-6419, treći red. I mislim da ćemo da pogledamo NN 989 koji je na...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da...

TUŽILAC SHIN – PITANJE:... stranici koja nosi oznaku ERN U003-6419. To je treći red, NN 989. I mislim da je jedina kost tu lopatica. Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, leva lopatica.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Hvala vam.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: To može da se vidi na sledećem slajdu. Prvo na generalnom grubom anatomskom pregledu. Ovde vidimo takođe lobanju koja je razbijena pušcanim metkom. A strelica ovde pokazuje gornju ivicu trouglaste lopatične kosti. Kao što vidite, gornja ivica kosti nije ravna i izgleda malo čudno, pa ćemo to da pogledamo malo detaljnije. Dakle, na generalnom, grubom anatomskom pregledu videćete da su neki komadići kosti koji su se bili odvojili, sad na neki način prilepili za gornju ivicu. Dakle, oni su urasli u lopatičnu kost pošto su od nje bili odvojeni. To porozno koštano tkivo ovde ne može da se vidi. To smo gledali kod popravljanja preloma, onih takozvanih kalusa koje smo ranije spomenuli ovde nema. Ovde vidimo spoljnu koru koja je veoma glatka. Ako sad pogledamo na rentgenskom snimku to isto mesto, ovde ćete da vidite da je proces zarastanja stao. Znači, sve na gornjoj ivici je popunjeno i veoma je glatko. A to može da se dogodi samo ukoliko je prelom zarastao mnogo vremena pre smrti. I to, naravno, nema nikave veze sa

dogadjajem kojim se mi ovde bavimo. Ali ipak želim da vam pokažem ukoliko proces zarastanja ima šansu da se završi, da to izgleda ovako.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala vam na ovom objašnjenju doktore Maat. Ovim slajdovima objasnili ste nam kako ste došli do vaših zaključaka za nekoliko kostiju koje spadaju u četiri različita kompleta kostiju. Dakle, rekli ste nam da ste do svojih zaključaka došli: generalnom grubom anatomskom analizom, kao i analizama rentgenskih snimaka, koja sad imamo na ekranima i mikroskopskim pregledom. Da li ste na sva tri nivoa zaključivanja došli do istih zaključaka u celom izveštaju?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Naravno.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ranije ste govorili nešto o brzini zarastanja i rekli ste da postoje neki faktori koji mogu da utiču na brzinu zarastanja. Spomenuli ste skorbut.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Uh.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Bez obzira da li je to bio skorbut ili su to bili neki drugi uzroci koji mogu da utiču na brzinu zarastanja, da li ste u bilo kojoj od vaših analiza videli neke dokaze o tome?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne, nisam to video. Jer ako je nešto tako postojalo, ne može da se vidi proces zarastanja ako je po sredi avitaminoza C, jer sve naprsline i prelomi ostali bi onakvi kakvi su bili i ne bi ni došlo do zarastanja. Možda bi došlo do neke reapsorpcije koštanog tkiva ali ne bi bilo dodavanja koštanog tkiva, ne bi bio moguć rast nove kosti. Vitamin C je neophodan za taj proces.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Samo jedno očigledno pitanje: da li je moguć bilo kakav oporavak kostiju, proces zarastanja kostiju, bilo koji proces posle smrti?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne, to nije moguće.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Pogledajmo sada ponovo vaš izveštaj. Tu imamo četiri stranice tabela. Sada nas zanimaju dve poslednje stranice. Ovde su dve stranice sa naslovom "Antemortem prelomi" koje nose oznake ERN U003-6419 i U003-6420...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Uh.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U poslednjoj koloni koja ima naslov "Proteklo vreme od *antemortalne* povrede do smrti" vidimo vaše zaključke u vezi sa tim pitanjem. U nekoliko slučajeva vidimo da piše slovo "ca. prethodni vremenski period". Objasnite nam šta ste hteli da kažete sa tim ca. period?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa, "ca." je skraćenica od cirka, zbog toga što se brzina zarastanja razlikuje od osobe do osobe. Prema tome, iako su te razlike male, ja ipak nisam bio u stanju da procenim kakva je tačno bila brzina zarastanja, i zato treba uvek da se uzme u obzir izvesna rezerva da bi dijagnoza mogla da se pouzdano uzme u obzir.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: A kada kažete da je potrebna rezerva, da li je moguće da se kaže... čak i ako ne možete da kažete šta je tačno margina, da li možete da kažete šta nije?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: O da, sigurno.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Da.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Rezerva nije nedelja dana.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Dakle, manje od nedelju dana?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Manje od nedelju dana, sigurno. Radi se možda o samo nekoliko dana. Jer sve te faze u procesu zarastanja slede jedna za drugom veoma brzo. I kao što sam ranije objasnio, radi se o jednoj vrsti automatizovanog procesa kao slap, kaskada.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Znači, tamo gde piše "ca. tri nedelje", to ne može da bude... kao što ste nam objasnili, to ne može da bude četiri nedelje?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne, ne može. Ne može ni dve nedelje.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Hvala doktore Maat. Zaključci iz vašeg izveštaja, pogotovo zaključci na ove dve stranice sa *antemortalnim* prelomima, koliko su ti zaključci sigurni? Koliko ste vi sigurni u njih?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ja sam jako siguran u njih. Da li želite da vam to izrazim u procentima? To nije moguće.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: Ne morate da date u procentima, nego nam samo objasnite koliko ste sigurni u zaključake?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ja sam veoma, veoma siguran. Pogotovo kad pogledate mikroskopske znake, svi su ti znaci izrazito jasni i mogu se samo na jedan način da interpretiraju.

TUŽILAC SHIN – PITANJE: U redu. Hvala vam za... hvala vam na tome doktore Maat.

TUŽILAC SHIN: Časni Sude, Tužilaštvo nema više pitanja. Ne znam da li će biti pitanja sa druge strane.

SUDIJA PARKER: Hvala gospodine Shin. Gospodine Mansfield, da li vi imate pitanja?

ADVOKAT MANSFIELD: Časni Sude, nemam pitanja. Hvala vam.

SUDIJA PARKER: A vi gospodine Guy-Smith?

ADVOKAT GUY-SMITH: Jedno ili dva pitanja.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: ADVOKAT GUY-SMITH:

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: Koliko sam shvatio, vi ste radili dosta forenzičkog posla koji se tiče identifikacije leševa. Da li je to tačno?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: Ako sam dobro shvatio vaš rad, gledajući vaš *curriculum vitae*, ovde pri dnu vidimo dijagram koja nosi oznaku ERN U008-

2288, koji ima naslov "Forenzički izveštaj o utvrđivanju starosti za života putem rentgenskih metoda".

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: Da li je to ono o čemu ste govorili kada ste rekli da ste svedočili u sudu ranije, pre ovog svedočenja?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Na primer, da.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: U redu. A u vezi sa svedočenjem koje ste dali...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Uh...

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: :... prošle godine, da li ste -- da li ste ranije svedočili o stvarima o kojima ste ovde danas govorili?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ja sam svedočio u smislu da sam podneo izveštaj i da je sud prihvatio taj izveštaj a nije trebalo da objašnjavam detalje kao ovde.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: U redu. Znači vi ste sada prvi put imali priliku da objasnite ovu tehniku koju ste objasnili?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa prvi put pred sudom.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: U redu.

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Na naučnom nivou, međunarodnom, ja sam objašnjavao već više puta. Isto tako mnogo puta sam pisao o tome.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: Vi ste pokazali, ako sam dobro shvatio vaše svedočenje, tehniku... sad sam prošao kroz to i mislim da je to u tabulatoru broj 2, vi ste rekli da je to nova tehnika...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, tehnika preparacije je nova.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: Kada je reč o toj novoj tehnici ja pretpostavljam da je to među naučnicima dosta revolucionarno da ste vi na kraju uspeali da pronađete način da omogućite ljudima da razumeju stvari koje postoje a nisu do sada bile obrađene. Da li može tako da se kaže?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa baš i ne.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: U redu. Prihvatam. Pa šta bi se onda moglo reći?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Pa moglo bi se reći da je to predstavljeno u međunarodnoj naučnoj zajednici pre nekih sedam godina. Od onda su se tim mnogi bavili i to je tek tehnika kojom se nešto može videti u suvom koštanom tkivu što se ranije moglo videti samo u svežem koštanom tkivu.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: Kada je reč o samoj tehnici, vi ste rekli da se do pre godinu dana to primenjivalo samo na tri mesta: u Nemačkoj, u Lilu u Francuskoj i ovde u Holandiji?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: To su ta tri mesta gde se ta tehnika...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Uglavnom da.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: Da li se ova tehnika proučava u naučnim zajednicama? Na primer, ja ne znam kako se to zove, slepe studije ili tako nekako, da se utvrdi da li način na koji vi radite te preparate ima nekih grešaka ili ne?
SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Nadam se da sam shvatio vaše pitanje.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: Nadam se da sam ga dobro formulisao. Ako nisam...

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Da, da, da. Napravljene su mnoge studije sa tom tehnikom na suvom koštanom tkivu. Kada se radi o slepim studijama, onda su to studije u kojim se, na primer, ova tehnika koristi za određivanje godine starosti u vreme smrti gledajući proces remodeliranja u gornjem korastom sloju butne kosti. Da, postoje mnoge slepe studije u vezi sa tim.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: Ali određivanje godine starosti u vreme smrti nije isto što i određivanje godine ranjavanja, zar ne?

SVEDOK MAAT – ODGOVOR: Ne... Zapravo ne, jer proces remodeliranja kosti, taj biološki proces koji se odigrava u kosti je isti proces. Ali jedan je prouzrokovan povredom a drugi starenjem. Na primer, možete da dobijete upalu jer ste posekli prst a možete tu istu upalu dobiti jer ste se udarili čekićem.

ADVOKAT GUY-SMITH – PITANJE: Mislim da sam razumeo, puno vam hvala.

SUDIJA PARKER: Gospodine Powles?

ADVOKAT POWLES: Hvala časni Sude, nemam pitanja.

SUDIJA PARKER: Gospodine Shin da li imate dodatnih pitanja.

TUŽILAC SHIN: Ne, nemam časni Sude.

SUDIJA PARKER: Profesore, vi ste verovatno shvatili da nema više pitanja za vas. Uspeli ste da budete dovoljno uverljivi da svi advokati čute.

SVEDOK MAAT: Žao mi je.

SUDIJA PARKER: U ime Pretresnog veća ja vam se srdačno zahvaljujem na vašoj pažljivoj i detaljnoj pomoći i veoma lucidnim objašnjenjima. Sada možete da idete i da se vratite svojim normalnim aktivnostima.

SVEDOK MAAT: Hvala vam.

SUDIJA PARKER: Hvala i vama.

SVEDOK MAAT: U redu.

(svedok napušta sudnicu)

SUDIJA PARKER: Gospodine Whiting, da li je ovo možda pogodan trenutak? Malo je ranije ali...

TUŽILAC WHITING: Da, jeste časni Sude. Ja ću samo da vam kažem šta će da se dešava posle pauze. Mi nemamo više svedoka za danas. Sledeći svedok će da počne sutra. Međutim, imamo više dokumenata i sporazumno utvrđenih činjenica da se uvrste u spis. To sigurno neće trajati do 19.00 časova ali će potrajati neko vreme.

SUDIJA PARKER: U redu. Idemo onda sada na pauzu kako bismo malo ojačali za to.

TUŽILAC WHITING: Hvala časni Sude.

SUDIJA PARKER: Nastavljamo sa radom u 17.35 časova.

(pauza)

SUDIJA PARKER: Izvolite gospodine Whiting?

TUŽILAC WHITING: Hvala časni Sude. Mi imamo još nekoliko pitanja kojima bismo mogli da se pozabavimo u preostalom vremenu i sve se to odnosi na drugi registrator koji je dostavljen stranama i Pretresnom veću. On je nesto manji od prvog registratora.

SUDIJA PARKER: Malo manji, da.

TUŽILAC WHITING: U tabulatoru broj 1 je ekspetski izveštaj Stephanie Schwandner-Sievers i Ger Duijzingsa od 31. maja 2004. godine. Tužilaštvo i Odbrana su postigli sporazum i ja bih ponovo želeo da pohvalim Odbranu za sve napore koje su uložili da se ovo suđenje što ekspeditivnije odvija i što su omogućili da se ostvari sporazum u vezi sa ovim pitanjem. Mi smo postigli sporazum da se ovo može da prihvati da se pri tom svedoci ne pozivaju u skladu sa Pravilom 94bis(C). Zmolio bih da se izveštaj i prevodi uvedu u spis. Nije tako strašno kao što izgleda na prvi pogled zato što uz to ide i prevod. Dakle, zamolio bih da se dodeli broj ovom dokumentu.

SUDIJA PARKER: Ali ipak je sve to zastrašujuće.

TUŽILAC WHITING: Pa neću to osporiti.

SUDIJA PARKER: Ne znam da li vi očekujete da ću ja sad sve to da usvojim do ujutro ali mogu odmah da vam kažem da se to neće dogoditi. Molim broj dokaznog predmeta?

sekretar: To će biti dokazni predmet Tužilaštvo broj P201.

SUDIJA PARKER: Da.

TUŽILAC WHITING: Drugo pitanje se odnosi na tri svedoka koja su svedočila u ovom predmetu. Posle njihovog svedočenja Tužilaštvo je došlo u posed izjava ovih

svedoka koje su oni dali srpskim vlastima. U sva tri slučaja u različitim danima 1998. godine. To su tri žrtve a izjave su date pošto su one puštene iz zatvora. Ovo je, naravno, bilo obelodanjeno Odbrani. I pored toga Tužilaštvo je sa njima [svedocima] ponovo obavilo razgovore u vezi sa tim izjavama i pokazalo im te izjave i postavilo pitanja o izjavama. Rezultati tih razgovora i izjava koje su dali Međunarodnom krivičnom sudu takođe su obelodanjene Odbrani. Mislim da u sva tri slučaja svjedocima postavljena pitanja o tim intervjuima tokom njihovog svjedočenja ali u vreme svjedočenja mi nismo imali te izjave. Razgovarali smo sa Odbranom na koji način da se bavimo tim i da li bi bilo neophodno da se ti svjedoci ponovo pozovu i koji bi bio najbolji postupak. I saglasili smo se, znači i Odbrana i Tužilaštvo, da je najbolji način da se to sve jednostavno uvede u spis: srpske izjave zajedno sa intervjuima koje je Tužilaštvo obavilo sa svjedocima, rasprave o tim izjavama koje su date srpskim vlastima i da se sve to zajedno uvede u spis. I to je ono što je preostalo u tom registratoru. Ja bih želeo da sada idemo svjedok po svjedok i da usvajamo u spis ta dokumenta. Dakle, tabulator broj 2 je intervju sa svjedokom Vojkom Bakračem 8. jula 1998. godine i izjava tog svjedoka data Međunarodnom krivičnom sudu od 22. januara 2005. godine. I mislim da mogu obe izjave da dobiju jedan dokazni broj.

SUDIJA PARKER: To je sve tabulator broj 2.

TUŽILAC WHITING: Da, časni Sude, tabulator broj 2.

SUDIJA PARKER: U redu. Usvaja se u spis.

TUŽILAC WHITING: Vidim da nije neophodno da se to stavi pod pečat osim što vidim da je neophodno da se na izjavi koja je data Međunarodnom krivičnom sudu obave izvesna redigovanja... ali ja ću to da uradim kasnije. Ali to može da se uradi. Inače, može da dobije broj.

sekretar: Tabulator broj 2, dve izjave: od 8. jula 1998. godine i 22. januara 2005. godine biće dokazni predmet Tužilaštva broj P202.

TUŽILAC WHITING: Tabulator broj 3 je izjava svjedoka L-04 od 1. oktobra 1998. godine a kasnija izjava data Međunarodnom krivičnom sudu istog svjedoka je od 9. januara 2005. godine. Da li bi te dve izjave mogle da dobiju dokazni broj? Ovaj dokazni predmet trebalo bi da bude pod pečatom.

SUDIJA PARKER: U redu. Usvaja se u spis.

sekretar: Tabulator broj 3 biće dokazni predmet Tužilaštva broj P203.

TUŽILAC WHITING: Da li je pod pečatom?

sekretar: Da, pod pečatom je.

TUŽILAC WHITING: I na kraju tabulator broj 4 je izjava svjedoka L-06 od 21. septembra 1998. godine a intervju istog svjedoka sa predstavnicima Međunarodnog krivičnog suda je od 9. januara 2005. godine. Molim da se oba dokumenta stave pod pečat i da dobiju dokazni broj?

SUDIJA PARKER: U redu. Usvaja se u spis.

sekretar: Tabulator broj 4 sa dve izjave: od 21. septembra 1998. godine i 9. januara 2005. godine biće uvedene u spis kao dokazni predmet Tužilaštva broj P204, pod pečatom.

TUŽILAC WHITING: I na kraju časni Sude...

SUDIJA PARKER: Da?

TUŽILAC WHITING:... imamo nekoliko što mi zovemo u mojoj zemlji "stipulacija" ili "ugovaranje", ali koliko shvatam, u drugim zemljama se to zove prihvatanjem određenih događaja. Dakle, to su usaglašene činjenice između Tužilaštva i Odbrane i reč je o visinama različitih osoba i udaljenosti i to se odnosi na trojicu optuženih i trojicu svedoka. Ja ću sada samo da pročitam. Postignuta je saglasnost u vezi sa visinom gospodina Limaja, 181 santimetar, za gospodina Musliu...

SUDIJA PARKER: Samo trenutak, molim vas.

TUŽILAC WHITING: Izvinjavam se.

SUDIJA PARKER: U redu.

TUŽILAC WHITING: Gospodin Musliu 168 santimetara, za gospodina Balu 176 santimetara.

SUDIJA PARKER: U redu.

TUŽILAC WHITING: Svedok L-12 179 santimetara.

SUDIJA PARKER: U redu.

TUŽILAC WHITING: Svedok L-06 175.5 santimetara i na kraju svedok Ruzhdi Karpuzi, visina 191 santimetar.

SUDIJA PARKER: Koliko santimetara?

TUŽILAC WHITING: 191 santimetar.

SUDIJA PARKER: U redu.

TUŽILAC WHITING: I na kraju, postoji saglasnost oko razdaljine između Lapušnika/Llapushnik i Orahovca/Rahovec ako se ide iz Lapušnika/Llapushnik putem. Dakle, reč je o udaljenosti kada se ide putem od Lapušnika/Llapushnik do raskrsnice Orlate/Arllat a zatim na jug prema Mališevu/Malishevë i dalje istim tim putem do Orahovca/Rahovec. Dogovorena udaljenost tog puta je 30 kilometara.

SUDIJA PARKER: U redu.

TUŽILAC WHITING: I to je sve što smo imali za danas. I kao što sam rekao, sledeći svedok biće spreman da počne sa svojim svedočenjem sutra posle pode u 14.15 časova.

SUDIJA PARKER: Hvala gospodine Whiting. Danas se mnogo toga desilo i u poslednje vreme mnogo toga se desilo. Da li ste imali vremena da procenite kako bi to moglo da utiče na vašu procenu preostalog dela izvođenja dokaza Tužilaštva?

SUDIJA PARKER: Da, časni Sude. Ja procenjujem da ćemo mi da završimo, pod uslovom ako se sve bude dobro odvijalo, oko 18. aprila.

SUDIJA PARKER: Tokom te nedelje?

TUŽILAC WHITING: Da, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Hvala vam. Da li ima nekih drugih pitanja koje bi zastupnici želeli da pokrenu s obzirom na vreme? Ja sam pitao ostale zastupnike tokom prošle nedelje, imajući u to vreme na umu donošenje odluke o pismenim podnescima koje sada dobijamo sa svih strana, na koji način mogu da se koriste izjave koje su usvojene. Imao sam na umu da sam možda tim ukazao da bi to mogla da bude prilika za iznošenje kratkih usmenih argumenata s obzirom na pismene podneske koji su dati. Ali nije još uvek pojašnjeno da li sam ja to zaista rekao. Međutim, bez obzira da li jesam ili nisam, pitanje koje mi je bilo na umu je da li bi to koristilo zastupnicima da ukažu na značaj koji oni pridaju tom pitanju. Pretresno veće bilo bi spremno da sasluša te argumente ali da to bude vremenski vrlo ograničeno. Možda 15 do 20 minuta za svakog zastupnika Odbrane. Možda pola sata ili malo više za Tužilaštvo. I to u vezi sa pitanjem kakva je korist dodatnog pažljivog čitanja pismenih podnesaka koje ste već predali a koje smo mi primili. I možda bismo mogli sutra da čujemo šta vi želite da kažete, možda iznoseći svoju zajedničku mudrost. Ili ste možda već sad spremni da nešto kažete gospodine Mansfield?

ADVOKAT MANSFIELD: Pa to je nešto što bismo mogli da razmotrimo u okviru tog konteksta. Moja prvobitna reakcija a nisam ni sa kim drugim razgovarao o tome ali u ime gospodina Limaja mislim da mi ne bi bilo potrebno da nešto više objašnjavam u odnosu na argumente koji su izneseni na papiru. Jer smo potrošili dosta vremena pokušavajući da sve argumente iznesemo pismeno. Međutim, palo mi je napamet dok Pretresno veće bude čitalo te podneske, ako smatra da stvari ili nisu dovoljno jasne na papiru ili je potrebno dalje objašnjenje u obliku argumenata koji bi se usmeno izneli, onda bih ja bio spreman da odgovorima.

SUDIJA PARKER: Želeo bih da nekoliko stvari bude jasno. Mi smo očigledno odvojili vreme, pročitali i razmotrili te podneske i nije reč ni o kakvoj neadekvatnosti tih podnesaka ili našoj želji da dobijemo dodatna objašnjenja. Negde se prisećam da sam možda predložio da će biti prilike za usmena izlaganja pa nisam hteo da vas prekidam tom besmislicom.

TUŽILAC WHITING: Časni Sude, možda je ovo jedini trenutak kada ja imam isti stav kao gospodin Mansfield i to je...

SUDIJA PARKER: Ovo nije jedini put. I to treba da bude situacija koju treba ohrabrivati gospodine Whiting.

TUŽILAC WHITING: Pa ja ću da pokušam da nešto naučim iz ove situacije. Ali stanovište Tužilaštva je da smo mi zadovoljni da ostanemo na našim pismenim podnescima. Međutim, kao što je gospodine Mansfield već rekao, ako se Pretresnom veću čini, mada izgleda da to nije tako, da je potrebno dodatno objašnjenje nekih pitanje, mi smo, naravno, spremni da damo dodatna objašnjenja.

SUDIJA PARKER: Mislim da sam dovoljno jasno rekao zašto sam to pitanje pokrenuo i mislim da vi možete da smatrate da mi nećemo od vas da očekujemo usmene podneske po tom pitanju.

ADVOKT GUY-SMITH: Što se nas tiče, to je u redu.

ADVOKAT POWLES: Svakako.

SUDIJA PARKER: Odlično. Pošto smo svi saglasni, onda možemo sada da završimo sa radom za danas.

Sednica završena u 17.57 h.

Nastavlja se u utorak, 5. aprila 2005. godine u 14.15 h.

Fond za humanitarno pravo

